

Indre Fosen kommune

Katalog: Kulturmiljøer og kulturminner

Vedlegg til Temaplan Kulturmiljø 2026- 2037 og Handlingsplan
Kulturmiljø 2026 - 2030

Enhet for kultur, Indre Fosen kommune
24.02.2026

Innhold

Introduksjon.....	4
Immaterielle kulturminner	6
Klinkbåtbygging.....	6
Blåfarging	6
Seterdrift	7
Urfolk og nasjonale minoriteters kulturmiljø	7
Kulturhistorisk oversikt.....	9
Bolig og bosetning og litt om byggeskikk.....	9
Arneberg, villa i Rissa (tidligere legebolig)	11
Blåskolen, Vanvikan	11
Bolighus med uthus (tidl. landhandel), Kroa i Leksvik.....	12
Framnes, gammel distriktslegebolig, Leksvik	12
Kapteinsboligen, Hasselvika	13
Sannan, hovedhus og gammelbutikken	13
Sentralen, Kroa i Leksvik	13
Valstadstu, Hasselvika	14
Andre objekter	17
Tro og samfunn	17
Frengen kirke	17
Hasselvika kirke	18
Hindrem stavkirke	18
Leksvik kirke og kirkested.....	19
Rein kirke og kirkested	20
Rissa kirke og kirkested	20
Stadsbygd kirke og kirkesteder	21
Stranda kirkested/ Stranda kirke 3.....	21
Ramsvik kirke.....	22
Arkeologiske kulturminner	23
Rein arkeologiske kulturminner.....	23
Refsnes arkeologiske kulturminner med mere.....	24
Helleristningene på Stykket	25
Samfunns- og forsamlingshus	26
Dovrehallen, Hasselvika	26
Heimtun, Rissa	26
Velferdsbygget (tidl. Soldatheim), Hasselvika.....	27
Kommunehus	28
Rissa Rådhus (Rissa Herredshus).....	28

Andre objekter	29
Gårds- og småbruk	30
Bjørkan Nedre, Leksvik	30
Grandtrøa, Leksvik	32
Naustvollan gård, (Vollmesterbolig og låve) Hasselvika	32
Ner-Killingberg, Leksvik	33
Persenrommet husmannsplass v/ Rissa	35
Rein gård, Reins kloster v/ Rissa	36
Stadsbygd Prestegård	37
Steinfjøset på Røstad, prestegårdsfjøset i Leksvik	37
Tobakkvika, Voknøya	38
Andre objekter	39
Kyst, handel, industri og håndverk	40
Brettingsvorpa	40
Grande Landhandel, (Nils Grandes landhandel) Leksvik	41
Husby snekkerverksted, Husbysjøen	42
Hysneslykta	43
Hårbergsand, landhandel, brygge og salteri	44
Lyskasterverkstedet, Hasselvika	45
Rødberg Tåkeklokke	45
Torvsjåen/ Puben, Hasselvika	46
Tønnefabrikken i Hestdalen, Hindrem	46
Østigårdsnaustet, Leksvik	47
Andre objekter	48
Samferdsel	49
Nebbesheiaveien, Hasselvika	49
Andre objekter	49
Krigsminner	50
Moniermagasinene på Hysnes og Brettingen	50
Andre objekter	51
Samiske kulturminner	52
Johnplass 1 - Boplass	52
Johnplass 2 - Boplass	53
Skavrommet – Boplass	53
Andre objekter	54
Hensynssoner: Båndlegging etter kulturminneloven , kulturlandskap og kulturmiljø	54
Hensynssone båndlegging etter kulturminneloven	54
Hensynssone Grandes Landhandel, Leksvik	54

Hensynssone Ner-Killingberg	55
Hensynssone Reins kloster	55
Hensynssone Rødberg tåkeklokke, Stadsbygd	56
Hensynssone Stadsbygd Prestegård	57
Kulturlandskap Blankbygda i Leksvik	57
Kulturlandskap Stykket på Stadsbygd	58
Hensynssone kulturmiljø	59
Kulturmiljø Brettingen fort	59
Kulturmiljø Hysnes fort	60
Kulturmiljø Kroa i Leksvik	62
Kulturmiljø Refsnes	63
Kulturmiljø Råkvåg	64
Kulturmiljø Strandveien i Leksvik	64
Kulturmiljø Strømmen i Rissa	65
Kulturmiljø Villa Arneberg, Rissa	66

Introduksjon

Indre Fosen har i generasjoner vært et strategisk og viktig område, takket være nærheten til fjorden, rikelig vanntilgang og gode skogs- og jordbruksressurser. Her har mennesker gjennom tidene utviklet næringsliv, religiøs tro og kultur. Kulturminnene og kunnskapen om dem utgjør vår felles hukommelse – sporene etter forfedrenes virke og grunnlaget for vår identitet.

Vi har mange kulturminner som vi identifiserer oss med og gjerne viser frem til besøkende. Blant de mest kjente er Bryggerekken i Råkvåg, Reins kloster, Ner-Killingberg, Grande Landhandel, Refsnes og Stykket med helleristningene. Noen av disse, som Reins kloster med arboretet og friluftsområdet, og Bryggerekken med bygningene rundt Vågen i Råkvåg, er levende kulturminner i aktiv bruk. Reins kloster er en del av gårdsdrift og et populært turområde, mens Råkvåg er en svært besøkt sommerdestinasjon.

Disse kulturminnene er gode eksempler på aktivt kulturminnevern – og viser hvordan historiske steder kan tilpasses vår tid og samtidig fylle moderne funksjoner og behov på en utmerket måte.

Opplistingen av kulturminner og kulturmiljøer i dette vedlegget til Kulturmiljøplan 2026–2038 for Indre Fosen kommune skal være en påminnelse og inspirasjon til å verdsette og ivareta våre kulturminner – for fremtidig hukommelse, attraksjon og verdiskaping i kommunen.

Dokumentet er under kontinuerlig utvikling. Det finnes kulturmiljøer og kulturminner som ikke er nevnt her og flere av de kulturminnene som er nevnt mangler vi opplysninger om. Ved den årlige rulleringen av handlingsdelen for kulturmiljøplanen oppdateres også dette vedlegget, slik at nye registreringer kan inkluderes og tidligere registreringer kompletteres.

Immaterielle kulturminner

UNESCO har immateriell kulturarv på verdensarvlisten. Indre Fosen er representert med tre forskjellige immaterielle verdensarvlistede kulturminner.

Klinkbåtbygging, blåfarging og seterdrift.

Et immaterielt kulturminne er en del av kulturarven som ikke består av fysiske gjenstander, men av levende tradisjoner, kunnskap og praksiser som overføres mellom generasjoner gjennom læring og utøvelse. Dette kan omfatte:

- tradisjoner og muntlige fortellinger
- språk og dialekter
- musikk, dans og ritualer
- håndverkskunnskap og teknikker

Klinkbåtbygging

Den nordiske klinkbåttradisjonen ble innskrevet på UNESCOs liste over immateriell kulturarv i desember 2021. Dette anerkjenner tradisjonens betydning og forplikter samfunnet til å bevare håndverket.

Museet Kystens Arv ivaretar tradisjonen gjennom et aktivt båtbyggeri ledet av båtbygger Einar Borgfjord (bildet). Siden 1986 har han holdt teknikken levende etter å ha bygget båt sammen med tradisjonsbærer Johan Hårstad fra Åfjord. Museet sikrer videreføring gjennom lærlingeordningen og har utdannet 21 lærlinger i trebåtbyggerfaget.



KILDE OG FOTO: MUSEET KYSTENS ARV

Kilde: Museet Kystens Arv.

Blåfarging

UNESCO har anerkjent tradisjonen «*Resist Blockprinting and Indigo Dyeing*» Blåfarging på norsk, som immateriell kulturarv og innskrev den på listen 28. november 2018. Blåfarging med indigo kombinerer tekstiltrykk og farging med naturlig indigo-blått. Teknikken bygger på reservetrykk, der mønstre trykkes med en masse som beskytter stoffet mot farge under indigo-badet. Stoffet dyppes gjentatte ganger – ofte opptil 12 ganger – og indigoen må oksidere i luft mellom hvert dypp.

I Norge ble blåfarging praktisert blant annet hos Schjølbergs Farveri i Trondheim frem til 1950-tallet. Indigo-blått var opprinnelig forbeholdt overklassen, men



FOTO: BECKER

ble senere populært i borgerskapet og til slutt i arbeiderklassen – særlig med fremveksten av jeans. I dag er indigo, men syntetisk indigo, fortsatt en av verdens mest brukte farger.

Axel Fredrik Becker, norsk kunsthåndverker bosatt i Stadsbygd, har i over 30 år arbeidet med denne tradisjonelle teknikken. Han har tilegnet seg kunnskapen gjennom studier i flere land og bidrar aktivt til å

bevare håndverket. Blåfarging med naturlig indigo regnes som en bærekraftig og relativt ugiftig prosess, spesielt sammenlignet med syntetiske fargestoffer.

Kilde: Kulturdepartementet, Immateriellkulturarv.no

Seterdrift

Den 4. desember 2024 ble den norske og svenske seterkulturen skrevet inn på UNESCO-listen over immateriell kulturarv.

I Leksvik, har Indre Fosen en av sine bevarte setre i drift. Rokhaugsetran har siden 1927 ligget til gården Rokhaugen. På gården drives det kjøtt- og melkeproduksjon på rasen Norsk Rødt Fe. Gården eies fra 2009 av Aud Dagmar og Rune Ramdal. Rune sine foreldre, startet sommeren 2008 opp med besøksseter. Da var det gått 45 år uten melkekyr på Rokhaugsetran. Det har trolig vært drift på Rokhaugsetran siden 1700-tallet. I dag er eneste spor fra bygninger fra 1800-tallet eller tidligere på tofta noen steiner fra muren på ei høyløe som ligger ett par hundre meter fra nåværende bebyggelse. Høyløa ble brukt til overnatting på 1920-tallet.



ROKHAUGSETRAN MED MAGNUS OG SIGURD RAMDAL I 2007. FOTO: AUD DAGMAR RAMDAL

Seterkulturen har en lang og rik tradisjon i Norge. Seterkultur er alt vi gjør som er knyttet til seterdrifta og livet på setra. Det kan være daglige rutiner, med melking, melke- og dyrestell, matstell, vasking og det sosiale livet mellom folk. For budeiene var det lange arbeidsdager fra morgen til kveld, og dyra må stelles hverdag som helg. Setrene ligger oftest langt unna gården, slik at budeiene måtte være selvhjulpne med det meste. Budeia må kunne mye, både om dyra, melkestellet, naturen og vind og vær.

De siste 150 år har antall setre i Norge og Sverige rast fra over 100000 til under 1000. I Norge er det 750 setre i drift. Lukten og gjenklangen av historier og musikk henger fremdeles igjen i veggene på nedlagte seterhus. Stedsnavn og stinett er i bruk. Men seterdrifta er nesten borte.

Kilde: Norsk Seterkultur og Aud Dagmar Ramdal.

Urfolk og nasjonale minoriteters kulturmiljø

I det nasjonale kulturmiljøforvaltningsarbeidet er *etnisitet* trukket frem som et underrepresentert tema og satsingsområde. Dette tema omfatter både urfolk og nasjonale minoriteter. Urfolk henspiller seg på samisk kultur og kulturminner og de fem nasjonale minoritetene er jøder, kvener, skogfinner, rom (tidl. sigøynere) og romani (tidl. tatere).

- *Samene:* Når det gjelder det samiske urfolk og bosetting og kulturmiljø vet vi en del, det bor ca 25 personer som har aktivt reindrif i Sør-Fosen Sijte. I tillegg bor det flere samer som ikke driver reindrif. Det er samiske barn på flere skoler. Når det gjelder samiske kulturminner er kommunen bare delvis kartlagt. De samiske kulturminner som er kartlagt er beskrevet på side 48 til side 50 «Samiske kulturminner».

Vi mangler generell kunnskap om kommunens minoriteter, men det kan være tilknytning i Indre Fosen.

- *Skogfinner*: Generelt vet vi at mange skogfinner havnet i arbeid som skogsarbeid, tømmerfløting, gruvearbeid, tjæreutvinning med mer, også som husmenn. Fordi skogfinnene ble fratatt sine finske slektsnavn (og gitt patronymer) i kirkebøker og folketellinger er det vanskelig å spore oss i kildene. I Marte Hallems film og bok "Fremmed blod" er det beskrevet at skogfinnske slekter har vært på Fosen og at det er spor som peker til Rissa.
- *Kvener*: Det var tvangsevakuering av kvener til Trøndelag på slutten av 2. verdenskrig hvor mange kvener ble værende. Filmen «Voi, minun kultani» (2024) er en kunstnerisk kortfilm laget av regissør Ingvild Haga i samarbeid med Ragnhild Margretha Mietinen Krüger. Filmen utforsker kvensk identitet, røtter og en nesten tapt kultur, og bygger på Mietinen Krügers personlige historie og kven-oppvåkning. Den skildrer sorg, savn og lengsel, men også gleden over å gjenvinne språk, håndverk og tradisjoner fra kvinnelige forfedre.
- *Jøder*: Vi vet at mange jøder flyktet til Sverige via Leksvik under 2. verdenskrig. Men om noen av disse ble værende vet vi ikke.
- *Rom*: Vet vi ingenting om.
- *Romani*: Vet vi ingenting om.

Kulturhistorisk oversikt

Den kulturhistoriske oversikten er inndelt etter sju samfunnsområder som gjenspeiler sentrale deler av kommunens historie. Samfunnsområdet fangst og utmark er ikke tilstrekkelig kartlagt og er derfor ikke representert i denne planen.

- Bolig og bosetning (inkl. byggeskikk)
- Tro og samfunn (inkl. kirker og kirkesteder, forsamlingshus/bedehus, gravminner, bergkunst og kommunale bygg).
- Kyst, handel og industri
- Ferdsel (inkl. bruer, veger, stier og kystleia)
- Krigsminner
- Landbruk (inkl. jord-/skog-/seterlandskap, gårdstun)
- *Fangst og utmark*

Bolig og bosetning og litt om byggeskikk

Med byggeskikk menes folkelige, regionale byggetradisjoner med regelmessig bruk av visse materialer, tekniske løsninger, planløsninger og detaljering.

Byggeskikken i et område ble ikke opprinnelig bestemt gjennom reguleringsplaner, regler og lover, men av håndverkstradisjoner og -kunnskap som gikk i arv fra generasjon til generasjon.

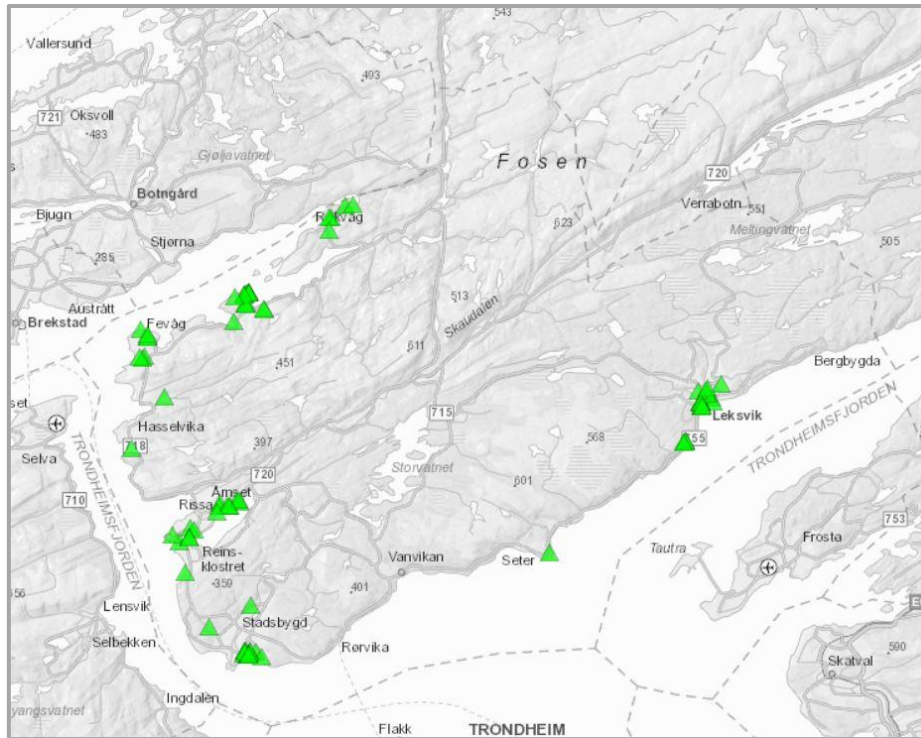
Det har bodd mennesker i Indre Fosen i lang tid, og der er spor etter bosetning i steinalder, bronsealder, jernalder og middelalder:

Steinalder ved flere lokaliteter ved Refsnes, Råkstad, Øvergård, Vorphaugen og Hestli i Verrabotn for å nevne noen.

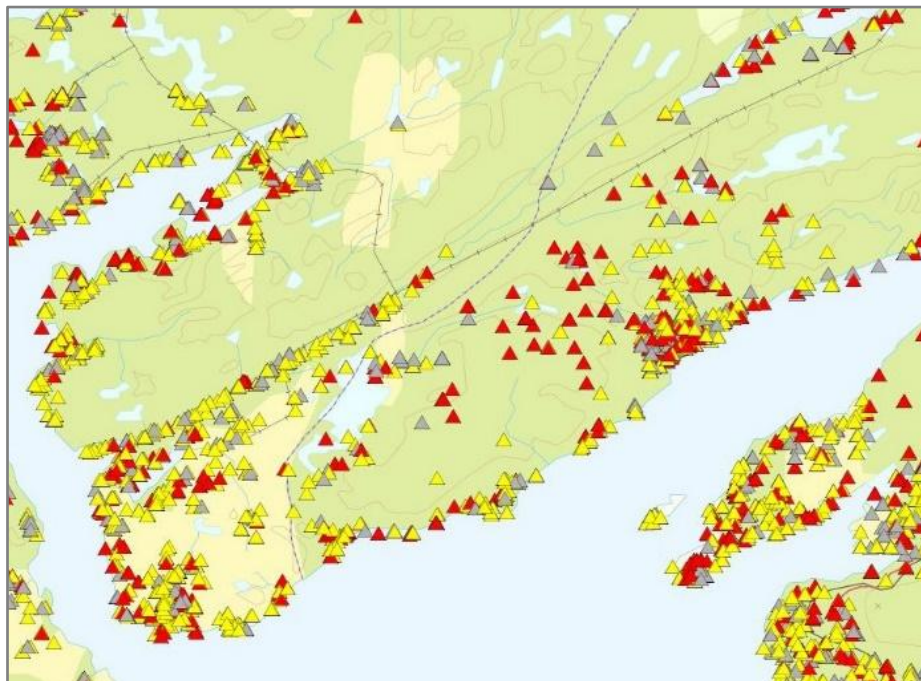
Bronsealder boplassen ved Sørvik, Bustad og Halvspandet, Lillerein, Myr et.al., samt ved Vinnanhaugen.

Jernalder ved Bustad, Trøa, Grandan, og ved Reinskloster.

Middelalder ved Lillerein, Alfshaug prestegård og Reinskloster. Mange spor er forsvunnet i tidens løp. Eldre bosetningen i Indre Fosen kommune ligger konsentrert langs sjøen: Råkvåg, Fevåg, Hasselvika, Årnseth, Rein, Stadsbygd, Vanvikan, Seter/Hindrem og Leksvik (fig. 1). Denne figuren representerer spor av bosetning uansett tidsperiode. Hvis vi ser på fordeling av eldre bygninger (SEFRAK), ligger disse mer jevnt spredt langs hele kystlinja, samt oppover langs Ytterelva og Innerelva i Leksvik, og oppover Skaugdalen (fig. 2). En del eldre bygninger finnes også i området rundt Storvatnet, rundt hele Botn og på Hermstad.



Figur 1: Aktivitetsområder, gårdstun, kokegroper, demningsanlegg og ovnslokalitet



Figur 2: SEFRAK-registrerte bygninger.

I Indre Fosen kommune har vi mange eldre bygninger, særlig fra 17- og 1800-tallet. Mange av bygningene ligger spredt på de forskjellige gårdene, enten som tidligere driftsbygning eller våningshus. Dette er viktige kulturminner fordi de vil være et kulturminne mange kan relatere seg til. Den vanligste type hovedbygning på gårdene i Indre Fosen er trønderlåna. «Nyere» boligbebyggelse setter preg på våre bygder, og det er fortsatt lesbart når det forskjellige grender ble utbygd når man ser på byggestilene fra de forskjellige tidsepoker. *Det er viktig å tilpasse ny bebyggelse til eksisterende for å få et harmonisk helhetsinntrykk.*

Arneberg, villa i Rissa (tidligere legebolig)	
 <p><i>Foto: Indre Fosen kommune</i></p>	Lokasjon:
	ID-nummer:
	Vernestatus: SEFRAK-registrert
	Datering: 1900-tallet første kvartal.
	Tilstand og bevaringsstatus: Dårlig vedlikeholdt.
	Sårbarhet / anbefalinger:
Kilde: Sefrakregisteret	
Beskrivelse: Arneberg, den gamle doktorgården ved Strømmen i Rissa sentrum, er en flott trevilla med valmet tak. Den lå ved starten av Krobakken, i et område som tidligere var et livlig sentrum med butikker, bank, posthus og tannlege. Huset har hatt flere funksjoner: først som legebolig, senere ble det brukt til barnehage. Barnehagen flyttet ut sommeren 2010, og bygningen er nå i bruk som bolig.	
Blåskolen, Vanvikan	
 <p><i>Slik skolen var</i></p>  <p><i>Slik den ser ut nå</i> <i>Foto: Ukjent</i></p>	Lokasjon: Vanvikan
	ID-nummer:
	Vernestatus:
	Datering: 1878
	Tilstand og bevaringsstatus: Trenger oppsyn
	Sårbarhet / anbefalinger: Behov for vedlikehold
Kilde: Frøydís Aksnes	
Beskrivelse: Omgangsskolen, som er en uisolert tømmerkasse, og som står bar dagens skole i Vanvikan, hadde tilhold på gårdene Aksnes, Lindgjerdet, Bjørgan, Vanvikgårdene, Balstad og Brevik. Elevtallet steg raskt, og det ble i 1877 foreslått fra kommunen at gårdene Havstein, Lindgjerdet og Aksnes skulle overføres til Hindrum. Samme år bestemte kommunen da at det skulle bygges skole i Vanvikan. ½ mål tomt ble	

kjøpt fra Vanvik østre for kr 100. Arnt Johansen Wanvik fikk anbudet for kr 1036. Skolen sto ferdig til bruk 1878. Skolen var i bruk fram til 1960.

Bolighus med uthus (tidl. landhandel), Kroa i Leksvik



Foto: Ove Stavrum, 2022

Lokasjon:

Kroflata 4, Leksvik

ID-nummer:

Vernestatus: I Henssynssone H570
Kulturmiljø Kroa, KPA

Datering: 1914

Tilstand og bevaringsstatus:

Sårbarhet / anbefalinger:

Kilde: Ove Stavrum

Beskrivelse:

Tidligere Landhandel med Butikk, bolig, pakkhus, garasje/materialskur, fjøs og bensinpumpe. En betydelig eiendom innenfor området på Kroa som er avsatt til kulturminneformål. Hovedhus (Trønderlån) med butikk og bolig oppført av tømmer for kjøpmann Johan Aksel Brødreskift i 1914. I tillegg ble det på samme tid bygd pakkhus i bindingsverk. Lagerskur oppført noe senere. Brødreskift hadde tidligere drevet butikk i Mosvika. Det ble i 1942 oppført et lite fjøs mellom Pakkhus og Lagerskur. Det er senere blitt revet og brukt som materialer til hytte. Hovedhuset er flyttet fra annet sted i bygda. Lunden Nedre er nevnt, men ikke verifisert. I tillegg til landhandel er det også vært tønneproduksjon. Det var vedkomfyr i et rom i pakkhuset hvor det ble stekt fiskekaker for salg i butikken. Bensinpumpe var montert på gårdsplassen sør for hovedhuset. Brødreskift hadde både lastebil og varebil. Butikken ble avviklet ca. 1970.

Framnes, gammel distriktslegebolig, Leksvik



Foto: Indre Fosen kommune

Lokasjon:

Framnesveien 8, Leksvik
Eid av Indre Fosen kommune

ID-nummer: 1718-0005-063

Vernestatus: SEFRAK-registrert

Datering: 1900-tallet første kvartal.

Tilstand og bevaringsstatus:

Dårlig vedlikeholdt.

Sårbarhet / anbefalinger:

Manglende vedlikehold preger bygningen. En plan for bygningen haster. Kanskje bygningen kan flyttes?

Kilde: Sefrakregisteret

Beskrivelse:

Tidligere distriktslegebolig i Leksvik. Bygningen er i kommunalt eie, og har vært brukt av frivilligheten inntil kommunen stengte bygget pga. vannlekkasje. Bygningen er en del av Leksviks historie.

Kapteinsboligen, Hasselvika



Foto: Bernt Brevik, 2019

Lokasjon:
(Adresse, gårds- og bruksnummer, kartreferanse)

ID-nummer:

Vernestatus: Regional verdi

I hensynssone, kulturmiljø

Datering: 1889

Tilstand og bevaringsstatus:

Sårbarhet / anbefalinger:

Kilde: Bernt Brevik, Stiftelsen HAV

Beskrivelse:

Kapteinsboligen ble oppført i 1899. Dette er opprinnelig et Thamshus. Christian Thams var arkitekt og tegnet hus som ble prefabrikkerte på Strandheim på Orkdalsøra. Med disse husene/tegningene vant han to gullmedaljer i arkitektkonkurransen på verdensutstillinga i Paris i 1889. Det er relativt sett få slike Thams-hus igjen. Kapteinsboligen – sammen med den første Kommandantboligen (som brant ned i 1921), var typiske herskapelige Thamshus. Mange interessante historier er knyttet til de som bodde i Kapteinsboligen. Om boligen bør tilbakeføres slik den en gang var, bør være opp til nåværende eier. Kaptainsboligen er ombygd en del siden den ble bygd på slutten av 1890-tallet.

Sannan, hovedhus og gammelbutikken



Foto Bernt Brevik

Lokasjon:
Hasselvikveien 955 og 957

ID-nummer:

Vernestatus: Bevaringsverdig i Reguleringsplan for Hasselvika. Lokal verdi.

Datering: 1914

Tilstand og bevaringsstatus:
Restaurert og i bra stand.

Sårbarhet / anbefalinger:

Kilde: Jørgen Sannan

Beskrivelse:

Hovedhuset på Sannan (1914), Gammelbutikken (1900) og fjøset (1878) er et handelssted fra 1878 på Sannan i Hasselvika. Gammelbutikken, benyttes i dag som bolig. Bygningene som er oppført i laft med liggende panel og skifertak er en blanding av jugend og sveitserstil. Bygningene er fortsatt i familien Sannans eie. På andre siden av veien ligger dagens butikk.

Sentralen, Kroa i Leksvik

Lokasjon:
Kroflata 6, Leksvik

ID-nummer:

Vernestatus: I Henssynssone H570, Kulturmiljø

Datering: 1894



Foto: Ove Stavrum, 2025

Tilstand og bevaringsstatus:

Under restaurering

Sårbarhet / anbefalinger:

Kilde: Ove Stavrum

Beskrivelse:

Bygning oppført i 1894 i tømmer, plank og bindingsverk. Typisk trønderlån. Tømmerdelens 2 seksjoner ble flyttet fra Klokkergården Yttermyran hvor det var en forlengelse av dagens bygning der, og fungerte som skolestue. Ble flyttet til sentrum for å huse bl.a. Leksvik Sparebank som inntil da ikke hadde eget lokale. Kassen ble oppbevart hos kassereren. Banklokale og Herredstyresal var i samme rom. Tømmeret er merket to ganger, så det ser ut til at det er flyttet en gang tidligere. Det er blitt nevnt at Myrangårdene tidligere lå i klynge. Ved siste flytting ble det lagt inn to stokker til i høyden. I nyere tid har bygget huset videregående skole, frisør, klubb for barn, øvingsrom for rockeband, kontor for fagforening og diverse organisasjoner. Bygning har vært i kommunalt eie og vært gjennom en del ombygging innvendig. Bygget er under restaurering og det tilstrebes å ta vare på og gjenskape tidligere byggeskikk og utforming i kombinasjon med dagens krav til bolig. Noe innvendig panel er gjenbrukt. En type er toppskåret med pærlestaff og lik panelet som ble brukt ved innvendig kledning av Leksvik Kirke på 1850-tallet. Kanskje det ble rester av dette som ble brukt i Klokkergården? Mest var det bukt 6-toms panel med to pærler. Denne typen er kopiert og benyttes til vegger og tak i dag. Det er også gjenbrukt noe av det gamle utvendige panelet, men mye måtte byttes. Det er da benyttet sentvokst gran som er høvlet og montert med margsidene ut. Farger på interiør og eksteriør er blandet ut fra historiske funn i bygget. Det benyttes linoljemaling inn- og utvendig. Dagens taktekking er Altaskifer. Det har tidligere vært spon, skifer og eternitt. I den rekkefølge.

Valstadstu, Hasselvika

Lokasjon:

ID-nummer:

Vernestatus: Historisk verdi: Valstadstu er vernet gjennom retningslinjer til hensynssonen på Hysnes.

Datering:



Foto: Bernt Brevik 2019

Tilstand og bevaringsstatus:
Sårbarhet / anbefalinger:
Kilde: Bernt Brevik, Stiftelsen HAV

Beskrivelse:
Opprinnelig **Valstadstu** (også kalt for: Soldatheimen/Gamle Administrasjonsbygget/Admissen mm (1920)) fungerte som kantine/velferdsbygg fram til siste verdenskrig. Fram til Junkerbrygga/Rødbrygga (dvs bygg 100) på kaia sto ferdig, fungerte dette brygget som kontorbygg for ledelsen av forsvarsanlegget.


Andre objekter

Område	Om	Type vern
Råkvåg	SEFRAK- bygninger, bryggerekke, bosetnings- /aktivitetsområde	Bevaringsverdig i reguleringsplan og på listen over verneverdig tett trehusbebyggelse hos Riksantikvaren
Refsnes	SEFRAK-bygninger, bosetnings- /aktivitetsområde, steinalderlokalitet, hustuffer, heller, demningsanlegg, rettersted, gravminner, vegfar, bru	Automatiske fredet kulturminner
Rissa (Bustad – Årnset)	SEFRAK-bygninger, bosetnings- /aktivitetsområder, helleristning	
Stadsbygd	SEFRAK-bygninger,	
Lassøra/Leksvik	SEFRAK-bygninger, Bosetningsområde og kokegroper, gravminner og en kirkegårdslokalitet	

Tro og samfunn

Inkludert kirker og kirkesteder, forsamlingshus/bedehus, gravminner, bergkunst og kommunale bygg.

Indre Fosen kommune har en rik kirkehistorie. Den omfatter 10 kirker og kirkesteder, og både byggene og plasseringen av disse sier mye om kirkeliv, ferdselsårer og samfunnet i bygdene i tidligere tider. Ni av disse kirker er eid av Den norske kirken, den tiende er en nybygd stavkirke fra 2012 på Hindrem eid av Hindrem Stavkirkelag.

Frengen kirke	
	Lokasjon:
	ID-nummer:
	Vernestatus:
	Datering: 1972
	Tilstand og bevaringsstatus:
	Sårbarhet / anbefalinger:
	Kilde: Indre Fosen Kirkelig fellesråd
Beskrivelse: Frengen kirke er en kirke fra 1972. Byggverket er i tre og har 90 plasser. Den ble opprinnelig innviet som gravkapell og siden tatt i bruk som kirke. Sognets navn er Sør- Stjørna.	

Hasselvika kirke



Foto: Indre Fosen Kirkelig fellesråd

Lokasjon:

ID-nummer:

Vernestatus:

Datering:

1951

Tilstand og bevaringsstatus:

Sårbarhet / anbefalinger:

Kilde: Indre Fosen Kirkelig fellesråd

Beskrivelse:

Hasselvika kirke er en langkirke fra 1951. Byggverket er i tre og har 200 plasser.

Hindrem stavkirke



Foto Tore Kruken

Lokasjon:

ID-nummer:

Vernestatus:

Ingen formell status

Datering: Bygget 2010, innviet 2012

Tilstand og bevaringsstatus:

Sårbarhet / anbefalinger:

Kilde: Store Norske Leksikon av Knut A. Rosvold

Beskrivelse:

Bygd 2010, vigslet 2012. Hindrem stavkirke er en stavkirke i bygda Hindrum i Indre Fosen kommune i Trøndelag. På stedet har det stått to kirker før. Den nye stavkirken har beholdt det samme spiret som de to foregående kirkene har hatt, med årstallet 1653. Kirken ligger ved kirkegården etter den tidligere sognekirken som ble revet i 1898. Kirken er bygget etter modell av Haltdalen stavkirke og har 50-60 sitteplasser.

Leksvik kirke og kirkested



Foto: Indre Fosen Kirkelig fellesråd

Lokasjon:

Evt ID: SEFRAK, Askeladden: Leksvik kirke 1: 84286-1, Leksvik kirke 2: 184286-2, Middelalder kirkegård: 184286-3

Vernestatus:

Leksvik kirke 1: 84286-1 har uavklart vernestatus, Leksvik kirke 2: 184286-2 er "listeført kirke" Middelalder kirkegård: 184286-3 er automatisk fredet.

Datering: Nåværende Leksvik kirke sto ferdig i 1670.

Tilstand:

Sårbarhet / anbefalinger:

Kilde: Indre Fosen Kirkelig fellesråd

Beskrivelse:

Leksvik kirke er den eldste kirka vi har i kommunen. Byggmesterne var de to hindremsbyggene Ole Jonsen Hindrum og Nils Olufsen. Leksvik kirke sto ferdig i 1670 og har 300 sitteplasser. Den er automatisk listeført. I kirka er det to gamle krusifiks som er datert til 12 eller 1300-tallet. Limusinerkrusifikset er et emaljearbeid fra Limoges i Frankrike. Det er rester fra et gammelt krusifiks hvor delene er montert på et nytt trekors, som står på alteret. Trekrusifikset henger på veggen ved siden av alteret. Messingbekkenet i døpefonten nevnes allerede i 1648, det var da i stykker og ble reparert med en ny kobberbunn. Det er dermed en lang rekke leksvikgenerasjoner som er døpt i dette fatet. I prestesakrestiet er det gamle glassmalerier som også bør nevnes. Orgelet er et pipeorgel med 16 stemmer bygd av Bruno Christensen & Sønner. RØSTAD (LEKSVIK), gnr. 31-35 Røstad (Leksvik sogn). Eldste omtale av kirken er i 1533 (Lexewiick [kirke], OE s. 85), men det er bevart et Limogeskrusifiks fra 11- eller 1200- tallet og rester av en kalvariegruppe fra 1200-1250 (Rian 1970:12, Rosvold 1972a). Kirken står på (gnr. 31). Leksvik kirke 1: Ut fra observasjoner av eldre syllsteinsrekker under koret under restaureringen av kirken i 1955 kan det se ut til at den gamle kirken hadde følgende mål: Skip ca. 12 m langt, kor ca. 3x5 m og der bredden var størst. Kirken som suksessivt ble revet i tiden 1652-1670 var en del lavere enn den nye. Det er rimelig å anta at nåværende tuftsted er det samme som det middelalderske. Leksvik kirke 2: Kirken står på (gnr. 31) Prestgården, i 1664 ført som Lille Røstad Præstegaard. Ifølge kirkeregnskapene var Røstad kirke i perioden 1646-1664 i meget dårlig stand, blant annet ble det lagt nytt tak og satt opp ny takrytter. I 1652-54 ble det satt opp nytt kor i tømmer og det ble føyd til et sakristi på nordsiden av det nye koret. Rundt 1670, ifølge Schønning ca. 1667, ble det bygd nytt skip, også dette i tømmer, samtidig som koret ble forhøyet med åtte omfar. Leksvik middelalderske kirkegård: Middelalderkirkegård i bruk.

Rein kirke og kirkested



Foto: Indre Fosen Kirkelig fellesråd

Lokasjon:

ID-nummer: 85279

Vernestatus:

Datering:

1932

Tilstand:

Sårbarhet / anbefalinger:

Kilde: Indre Fosen Kirkelig fellesråd

Beskrivelse:

Eldste omtale 1589. Eldre stavkirke revet ca. 1650. Nåværende korskirke tegnet av Helge Thiis på Rein er en kopi av 1649-kirken, reist på den gamle kirketuften i 1932 og finansiert gjennom en gave fra forfatteren Johan Bojer (Björgan 1932:37). **Rein kirke** er en korskirke fra 1932. Rein kirke ble innviet i 1932. Etter at Rein kirke ble revet og Rissa kirke ble bygd, ble savnet stort etter den gamle Reinskirka. Forfatteren Johan Bojer tok initiativet og stilte midler til å sette opp ei ny kirke så lik den gamle som mulig. Han satte også av et fond slik at kirkebygget skulle holdes ved like. Kirka er også kalt "Bojerkjerka" i dagligtale. Byggverket er i tre og har 350 plasser.

Rissa kirke og kirkested



Foto: Indre Fosen Kirkelig fellesråd

Lokasjon:

ID-nummer: 85303-3

Vernestatus:

Datering:

1932

Tilstand og bevaringsstatus:

Sårbarhet / anbefalinger:

Kilde: Indre Fosen Kirkelig fellesråd

Beskrivelse: I 1898 ble kirkestedet på Rein bestemt flyttet til (gnr. 19=120) Føl drøyt 6 kilometer nordøst for Rein, og Rissa ble eget sogneprestembede, dog med det i 1863 nybygde kapellet på Melland (Lensvik) som anneks (Helland 1898:57, 88). **Rissa kirke** er en langkirke fra 1888. Byggverket er i stein og har 650 plasser. Arkitekt for kirken var Carl Julius Bergstrøm. Kirken ble innviet 26. oktober 1888 og er den ene av de to hovedkirkene i kommunen. Kirka ble bygd etter at den gamle kirka på Rein ble revet. Deler av denne gamle kirka ble brukt under byggingen.

Stadsbygd kirke og kirkesteder



Foto: Indre Fosen Kirkelig fellesråd

Lokasjon:

ID-nummer: Stadsbygd stavkirke 1 (85540 - 1) og Stadsbygd kirke 3 85540 -3

Vernestatus: Listeført

Datering:

Nåværende kirke reist 1842

Tilstand og bevaringsstatus:

Sårbarhet / anbefalinger:

Kilde: Indre Fosen Kirkelig fellesråd

Beskrivelse:

I 1837 brant den tømmerkirken som ble reist rundt 1660, som følge av lynnedslag. En ny kirke, den nåværende – også denne en langkirke i laftet tømmer – ble innviet i 1842. Denne står på samme lokalitet som der hvor den eldste kjente kirken på Alshaug sto (Brendalsmo 2006:448ff m/ref.).

Stadsbygd kirke ble innviet i 1842 Kirka ble reist ved siden av den gamle kirke som brant ned i 1837. Kirka er 34 meter lang, og midtskipet 12,5 meter bredt, og den har 420 sitteplasser. Den er reist ved Th. Chr. A. Broch etter typetegninger av Hans Ditlev Franciscus von Linstow.

Stranda kirkested/ Stranda kirke 3



Foto: Indre Fosen Kirkelig fellesråd

Lokasjon:

ID-nummer: 85596 - 1

Vernestatus:

Datering:

1897

Tilstand og bevaringsstatus:

Sårbarhet / anbefalinger:

Kilde: Indre Fosen Kirkelig fellesråd

Beskrivelse:

Stranda kirke, langkirke i tre, i Vanvikan ble innviet i 1897 og avløste Hindrum kirke som sognekirke. Sentrale inventargjenstander som altertavlen, prekestolen og døpefonten ble overført fra kirken på Hindrem. Kirken skal ha blitt tegnet av en K. Guttormsen. Kirken er bygd i sveitserstil og er en langkirke av tømmer. Det var opprinnelig Hindrem som var kirkested i Stranda sokn, men dette var en uheldig beliggenhet for befolkningen i den vestlige delen av soknet. Hindrem kirke ble revet i 1897, og solgt til en byggmester i Trondheim.. Kirkeklokka, altertavla, prekestolen, døpefonten og en del andre ting ble overført til den nye kirka i Vanvikan. På 1960-tallet ble det vurdert å rive Stranda kirke, og bygge en ny arbeidskirke. Etter en folkeavstemning i 1970, ble det vedtatt å restaurere Stranda kirke og bygge nytt menighetshus. Stranda kirke ble restaurert og gjenåpnet i 1972, som første byggetrinn. Stranda menighetshus er andre byggetrinn, og ble innviet i 1980. Orgelet er et pipeorgel med 12 stemmer fra Bruno Christensen & Sønner ApS.

Ramsvik kirke



Foto og kilde: Indre Fosen Kirkelig fellesråd

Lokasjon:

ID-nummer:

Vernestatus:

Datering: 1908

Tilstand og bevaringsstatus:

Sårbarhet / anbefalinger:

Kilde: Indre Fosen Kirkelig fellesråd

Beskrivelse:

Ramsvik kirke er en langkirke fra 1908. Byggverket er i tre og har 200 plasser.

Arkeologiske kulturminner

Indre Fosen kommune har et rikt mangfold av arkeologiske kulturminner som vitner om menneskelig aktivitet gjennom flere tusen år – fra de eldste steinalderboplassene og helleristningene ved Stykket til omfattende jernaldergravfelt og spor etter historiske bosettinger. Disse kulturminnene gir et unikt innblikk i hvordan folk har levd, arbeidet og brukt landskapet gjennom tidene, og mange av dem ligger tett integrert i dagens kulturlandskap. Alle arkeologiske kulturminner fra før 1537 er automatisk fredet etter kulturminneloven, og utgjør en viktig del av vår felles arv og identitet. I dette kapitlet presenterer vi bare et lite utvalg av de mange kulturminnene som finnes i kommunen – forhåpentligvis som inspirasjon til å utforske mer av den rike forhistorien som omgir oss.

Steinalder ca. 10 000 – 1800 f.Kr.

- Starter ved slutten av istiden.
- Jakt-, fiske- og samlersamfunn.
- Senere i perioden utvikles jordbruk og fast bosetning (neolitikum).

Bronsealder ca. 1800 – 500 f.Kr.

- Bronse begynner å bli brukt til våpen og redskaper (selv om Norge manglet egne malmressurser og var avhengig av handel).
- Gravhauger og helleristninger er typiske spor.
- Økt sosial lagdeling og langdistansehandel.

Jernalder ca. 500 f.Kr. – 1050 e.Kr.

Deles ofte inn i flere underperioder:

- Førromersk jernalder (500–0 f.Kr.)
- Romertid (0–400 e.Kr.)
- Folkevandringstid (400–550 e.Kr.)
- Merovingertid (550–800 e.Kr.)
- Vikingtid (ca. 800–1050 e.Kr.)

Middelalder ca. 1050 – 1537 e.Kr.

- Starter vanligvis med overgangen til kirkelig og politisk organisering rundt kristningen og rikssamlingen.
- Slutter med reformasjonen i 1537.
- Byvekst, kongemakt og skriftlig administrasjon utvikler seg sterkt.

Rein arkeologiske kulturminner	
	Lokasjon: Rein i Stadsbygd
	ID-nummer: Mange, mange ID numre i området.
	Vernestatus: Automatisk fredet



Kartutsnitt med gravminner fra Stadsbygd langs kysten fra kirken til Stykket.



Foto: Kristin Prestvold

Beskrivelse:

På sin ferd gjennom Norge, som ledd i å skrive et stort verk om Norges historie, står historikeren Gerhard Schøningh i 1773 og skuer ut over landskapet på Stadsbygda i Rissa. Han er overveldet over synet av de mange gravhaugene som ligger på rekke og rad langs fjorden, så langt øyet rekker. Han teller til sammen 78 gravhauger. Av dette slutter han «...at Stadsbygden har i gamle Dage havt store og berømmelige Mænd, deriblant Konger og Jarler, til Bedboere. Paa dette kan man ei tvile, naar man betrakter de mange Alderdommens Mindesmærker, der endnu findes, af anseelige Kiæmpe-Haue, Bautasteine, gamle Skibs-Stader hvorom nå skal gjøres regnskap».

I 1773 lå fremdeles 8 gravhauger på gården Reins marker. I dag, når vi skuer utover jordene på gården, ligger 2 markerte gravhauger tilbake. De andre er utvisket eller helt fjernet gjennom årelang pløying av innmarka.

Datering: Bronsealder, Jernalder, førreformatorisk tid, Romertid, førromersk jernalder, middelalder

Tilstand og bevaringsstatus:
Blandet tilstand. Automatisk fredet

Sårbarhet / anbefalinger:
Generell trussel er mangel på skjøtsel. Anbefalt er bruk av geit eller sau til å holde vegetasjon nede.

Kilde: KULMIN tekst fra Trøndelag fylkeskommune. Og Askeladden.no

Refsnes arkeologiske kulturminner med mere

Lokasjon: Refsneshalvøya

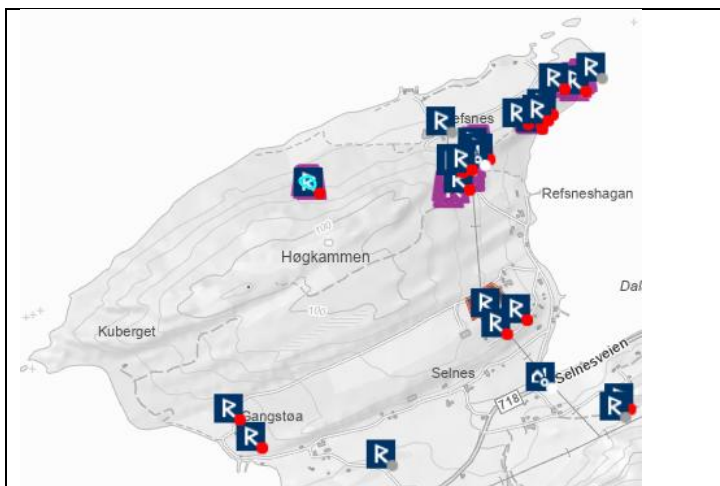
ID-nummer: Mange mange ID-numre

Vernestatus: Automatisk fredet

Datering: Steinalder, Jernalder

Tilstand og bevaringsstatus:
Blandet tilstand.

Sårbarhet / anbefalinger:
Generell trussel er mangel på skjøtsel.



Kartutsnitt med arkeologiske kulturminner fra Refsnes.

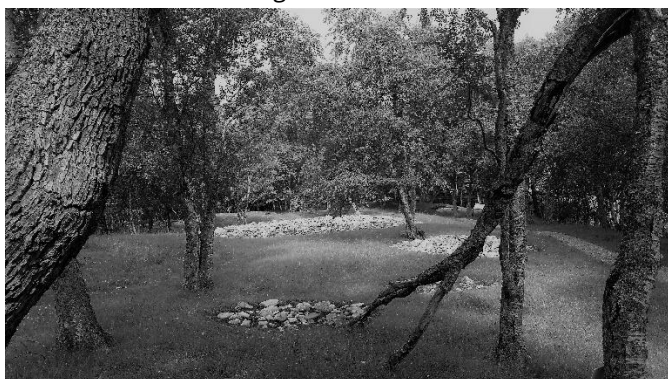


Foto: Kristin Prestvold

Anbefalt er bruk av geit eller sau til å holde vegetasjon nede.

Kilde: KULMIN tekst fra Trøndelag fylkeskommune. Og Askeladden.no Perler på Fosen

Beskrivelse:


Steinalder: Tre åpne steinalderboplasser ligger på det berglendte neset mot Stjørnfjorden. Tre tufter etter runde steinalderhus, trolig torvdekte, ligger samlet på neset. Flere funn av flint, kvartsitt og brent stein viser redskapsproduksjon og bruk av ildsteder. Dette vitner om et attraktivt fiske- og fangstområde ved høyere havnivå enn i dag.

Jernalder: To gravfelt, hvorav det største består av rundt 40 røysgraver fra ca. 200–600 e.Kr. På selve neset finnes også 7 lave røys. En av røysene er en sjelden firkantrøys, en rektangulær og unik gravform med reist stein i hvert hjørne.

Gravfeltene ligger synlig fra sjøen – typisk for jernalderens landskapsbruk og rituelle markeringer.

Kulturminner fra nyere tid: Selv om ikke arkeologiske i snever forstand, inngår disse i det helhetlige kulturmiljøet: Rettersted fra 1600-tallet knyttet til et lokalt sagn. Laksevorp, isdam, rester av revefarm, steingjerder og en bauta fra Napoleonskrigene.

Helleristningene på Stykket	
	Lokasjon: Stykket, Trongveien
	ID-nummer: 101976-1
	Vernestatus: Automatisk fredet
	Datering: Steinalder
	Tilstand og bevaringsstatus: Automatisk fredet

	Sårbarhet / anbefalinger:
	Kilde: KULMIN tekst fra Trøndelag fylkeskommune. Og Askeladden.no Historier fra Indre Fosen
<p><i>Foto: Pål Ødegård</i></p> <p>Beskrivelse: Helleristningene på Stykket er et av Trøndelags mest kjente bergkunstfelt fra yngre steinalder, og består av fem dyrefigurer, hvorav de fleste er tolket som elger. Ristningene er hugget inn i en nær loddrett bergvegg av skifer, og dateres til ca. 3800–3000 f.Kr. Motivet er typisk for steinalderen i Midt-Norge, der elgen var det vanligste avbildede dyret. Feltet er særlig kjent for sin naturalistiske stil, blant annet en elgkalv som snur hodet bakover, et motiv som er svært sjeldent i norsk helleristningskunst. Helleristningene ligger nær sjøen og kan ha hatt sammenheng med jaktmagi, rituelle handlinger, eller som symboler knyttet til fangstkulturen som levde av jakt og fiske i området. Flere tolkninger peker også mot at dyrefigurene kan ha hatt funksjon som totem eller som veivisere knyttet til jaktområder.</p>	

Samfunns- og forsamlingshus

Dovrehallen, Hasselvika	
	Lokasjon: Hasselvikveien, Hasselvika
	ID-nummer:
	Vernestatus: Regionalt verneverdig. I hensynssone H570 Kulturmiljø Hysnes fort
	Datering: 1940-1945
	Tilstand og bevaringsstatus:
Sårbarhet / anbefalinger:	
Kilde: Bernt Brevik «Verneverdige bygninger og verdifulle miljø i Junkerbukta i Hasselvika.	
Beskrivelse: Flottlienhallen – i dag kalt Dovrehallen – ble bygd av tyskerne ved hjelp av norsk entreprenør. Dette estetisk særegne bygget ble etter krigen også brukt til ulike formål som konserter og kino fram til undervisningsbygget m/kino i Øvre Leir sto ferdig i 1977. Etter den tid ble Dovrehallen brukt som ekstra gymsal mm.	

Heimtun, Rissa	
	Lokasjon:



Foto: Indre Fosen kommune



Foto: Med tillatelse fra Ungdomslaget

ID-nummer:
Vernestatus:
Datering: 1952
Tilstand og bevaringsstatus: Bygningen er godt vedlikeholdt.
Sårbarhet / anbefalinger: Veggmaleriene er av stor verdi, og det er viktig å hensynta disse ved eventuell oppussing.
Kilde: Rissa Ungdomslag

Beskrivelse:

Rissa Ungdomslag bygget Heimtun som sto ferdig i 1952. Heimtun skiller seg spesielt ut med de fantastiske veggmalerier malt av **Herman Willoch** i **1954/55**. Willoch var major på Hysnes og kunstner. Maleriene ble til etter initiativ fra formann Einar Dyrendahl. Lokale modeller i motivene sammen med motiver fra gresk mytologi (kunst og kultur).

Velferdsbygget (tidl. Soldatheim), Hasselvika



Foto: Jarle Selven



Lokasjon: Sjursvikveien, Hasselvika
ID-nummer: 294731-21
Vernestatus:
Datering: 1940-1945
Tilstand og bevaringsstatus: Bra.
Sårbarhet / anbefalinger:
Kilde: Jarle Selven

Beskrivelse:

Trebygning oppført i reisverk i 1943 av tyskerne som messe og instruksjonsbygg. Overtatt av Forsvaret sammen med resten av Hysnes fort etter krigen. Først brukt som messe- og undervisningsbygg, deretter som kantine og velferdsbygg for anslagsvis 50.000 soldater og befal etter krigen og frem til nedleggelsen av forsvarets aktivitet på Hysnes rundt år 2.000. Bygget huset etter krigen både kantine, bibliotek, prestekontor, frisør og velferdskontor. Forsvaret arrangerte kameratkvelder og konserter på bygget. Det var også flere i lokalmiljøet som feiret bryllup på Velferdsbygget. 2.juledag arrangerte Forsvaret i alle år juletefest for bygda på bygget. Da Forsvaret la ned driften ble bygget stående tomt frem til 2022 da 6 lokale ildsjeler kjøpte bygget og startet en omfattende aktivering og totalreovering av bygget. Våren 2025 ble Velferdsbygget tildelt Kulturminnefondets nasjonale kulturminnepris for godt bevaringsarbeid i konkurranse med flere enn 1000 prosjekter rundt om i Norge. I dag er velferdsbygget

på nytt blitt den viktigste sosiale møteplassen og kulturhuset i nærmiljøet. Et stort antall foreninger og lag bruker bygget til sine aktiviteter i tillegg til arrangement og aktiviteter i regi av næringslivet og kommunen.

Kommunehus

Rissa Rådhus (Rissa Herredshus)	
	<p>Lokasjon: Rådhusveien 13, 7100 Rissa</p>
	<p>ID-nummer:</p> <p>Vernestatus:</p>
 <p>Foto: Eggen Arkitekter</p>	<p>Datering: 1967 og 1982</p> <p>Tilstand og bevaringsstatus: <u>Autentisitet:</u> Det samlede anlegg som består av to byggetrinn samt små justeringer fremstår i dag som helhetlig og typisk for sin tids arkitektur. Selv om nyere utvendig restaurering er foretatt fremstår bygningen i dag som relativt autentisk utseendemessig. De store endringer har stort sett skjedd inne ettersom aktivitetene og interiørmoten har endret seg. <u>Autentisitet interiør:</u> Senking av tak og maling av teglveggene har dessverre blitt løsningen på utfordringene med lydproblematikk og manglende lysinnslipp samt for å skjule elektriske føringer. Og nye innvendige løsninger har heller ikke forholdt seg til opprinnelig materialvalg. Interiøret fremstår dermed ikke autentisk.</p>
	<p>Sårbarhet / anbefalinger: Vedlikehold og restaurering som er tro mot opprinnelige bygning er en nødvendighet for å bevare den. Spesielt utvendig.</p> <p>Kilde: Trøndelag Fylkeskommune, Eggen Arkitekter</p>
<p>Beskrivelse: Da rådhuset i Rissa sto ferdig var det som norsk kommunehus ganske enestående for sin tid. Bygningen ble bygd med en plantet furuskog rundt som også skulle vokse på plassen mellom de tre fløyene. Gårdstunet mellom fløyne ble en fin velkomstsone og fungerer stadig som et parkanlegg. Denne hovedformen for rådhus var ikke ny, og henter sin inspirasjon fra Alvar Aaltos rådhus i den finske byen Säynätsalo fra 1949. Alvar Aaltos rådhus ble et valfartssted for europeiske arkitekter i etterkrigstiden, og spesielt for nordiske arkitekter som ønsket å finne en arkitekturform i møtet med naturen som var tilpasset vårt landskap og klima. Aalto planla som Eggen et mursteinsatrium av paviljonger med en planlagt vegetasjon rundt. Mye av furuskogen rundt Rissa rådhus har forsvunnet med tiden, men den ene langsiden av rådhuset viser fremdeles bygget og parkområdene slik de var tenkt av Eggen. Rissa rådhus ble kjent som forbilde på offentlig arkitektur i sin samtid. En rekke norske rådhus i 1960-årene er da også inspirert av Rissa Rådhus, som derfor kan kalles et referanserådhus i nasjonal sammenheng. Etter kommunesammenslåingen mellom Stjørna, Stadsbygd og Rissa kommuner i 1964 ble Rissa valgt som kommunesenter. Rissa herredshus ble tegnet som</p>	

administrasjonssentrum for den nye Rissa storkommune og markerte starten på Rissa som tettsted. Bygningen stod ferdig i 1967, og var en av arkitekten Nils Henrik Eggens første store oppdrag. Fra før var bygda "Strømmen" som er lokalisert mot terskelfjorden "Botn". Hovedintensjon var å samle alle kommunale funksjoner i en bygning. Også Rissa sparebank, lensmannen, trygdeetaten og likningsetaten. Arbeidsformidlingen hadde kontor mellom lensmannen og trygdekantoret i det nye Herredshuset. I tillegg til å tegne Herredshuset tegnet Nils Henrik Eggen Rissa kommunes første generalplan i 1975. Arkitekten Nils Henrik Eggen, født 1931 i Trondheim, ble utdannet arkitekt fra Norges Tekniske Høyskole der han avla avgangseksamen i 1957. Han har arbeidet deretter noen år som arkitekt i Danmark før han i vendte tilbake til Norge, der han i 1963 etablerte eget arkitektkontor. Eggen ble utnevnt til ridder av 1. klasse av St. Olavs Orden «for hans innsats for norsk arkitektur» I 2008. Byggteknisk ble rådhuset oppført med grunnmur i betong. Bærende konstruksjoner og dekke i armert betong. Yttervegger i teglhulmur. Teglsteinene er de siste teglsteinene som ble produsert fra teglverket i Stadsbygd i Rissa kommune. Tak over betongdekke er utført som luftet tretaks oppbygg med papptekking. Vinduer i vindusbånd. Vegetasjonen rundt rådhuset var viktig å bevare for arkitekt Eggen, og den dag i dag er furua stadig å finne rundt rådhuset, og blir av mange ansett som viktig for Rissa tettsteds identitet. Byggetrinn 2: Utvidelsen av Rissa Herredshus sto ferdig 1982. Utvidelsen ble en forlengelse av bygningen mot sør/vest fra kantinen. Det ble nå skapt et mer definert gårdstun. Utvidelsen var på to etasjer med sokkeletasje mot syd. Utvidelsen inneholdt Sokkel: Bibliotek, tekniske rom /vedlikehold, garderobe samt disponibelt areal. 1.etasje: Postkontor, sosialkontor, administrasjon og brannkasse 2.etasje: Teknisk kontor, jord- og skogkontor. Rissa Herredshus fikk ny hovedinngang i den nye fløyen i forbindelse med utvidelsen i 1982. Rådhuset ble satt opp i to trinn. Herredshuset fra 1967 er den nåværende nord- og østfløy. Tilbygget med hovedinngang mot gårdstunet ble bygget i 1982. Ny personalinngang på baksiden mot Årnsetlunden sto ferdig i 2008.

Andre objekter

Område	Opprinnelses år	Gnr./bnr.	Type vern	Om
Forsamlings hus				
Åsvang, Stadsbygd	1934	5/5		
Åsvang, Selnes	1933			
Lassøra kirkested	Middelalder		Uavklart	Arkeologisk minne
Tro og samfunn				
Minnestein Andreas Hølaas				Hølaas var opptatt av den vanlige manns rettigheter, av folkeopplysning, stemmeretten, selvstendigheten og demokratiet. Ga ut flere bøker.
Fevåg/Bakstein			Automatisk fredet enkeltminner	Bautastein Finnkarihaugen, Et sagn forteller imidlertid at bautaen ble reist til minne om ei finnkjerring som ble slått i hjel her. Gravminner

Minnestein Guri Langleite, Leksvik				Guri som skulle gå hjem i en snøstorm lille julaften i 1784 kom aldri hjem til sine 3 små ventende barn. Hun døde her og en minnestein er satt opp til hennes minne.
Kors og hull i fjellet, Leksvik				7 kors risset inn. Knyttes til overtro «Småkallan».
Hasselvika				Gravminner og bautastein. Veganlegg. Kirke og kirkested. Evt. kan ses i sammenheng med bosetningsspor.
Skoler				
Sunde Misjonshus	1908. Påbygd 1952	120/28		
Askjem skole (museumsbygning MKA)	1894			
Tobakkvika skole, tidligere Selnes				
Blåskolen Vanvikan				

Gårds- og småbruk

Historiske kilder viser at landbruket i Rissa har røtter minst 900 år tilbake i tid, med eiendomsrett og jordleie som sentrale tema helt fra middelalderen. Selveierjordbruk har historisk vært unntaket, mens jordleie og kirkelig/statlig kontroll over jord var vanlig.

For Leksvik har seterbruk en rik historie. Allerede i 1520 var det registrert 19 gårder, og i 1723 var tallet økt til 90, hvorav 50 hadde tilknyttede setrer. Spor etter rundt 200 setrer er funnet i området. Fjellbruket var særlig viktig på 1700- og 1800-tallet, og Leksvik var på 1950-tallet blant Norges største geiteholdsområder.


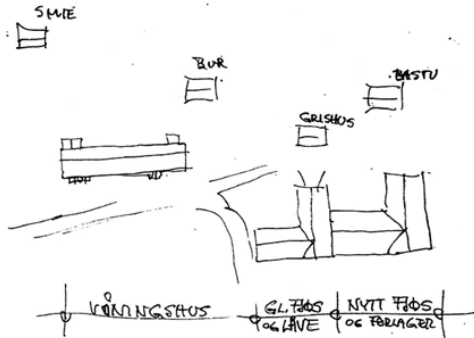
Bjørkan Nedre, Leksvik	
	Lokasjon: Bjørktrøveien 4. 7120 Leksvik.
	ID-nummer:
	Vernestatus: Ingen formell status
	Datering: 1800-tallet og delvis 1700-tallet
Tilstand og bevaringsstatus: Bjørkan Nedre er eksempel på bra vedlikehold.	

Foto: Inge Hagen



Foto: Ukjent, med tillatelse fra Tore Johansen



Situasjonsplan Bjørkan Nedre, frittetter hukommelsen.
01.02.93 Frida Tove Miland

Sårbarhet / anbefalinger:

Gjengroing og ekstremvær er en utfordring.

Bygdas sannsynligvis eneste bevarte gårdssmie med blåsebelg og fortsatt mulighet for virksomhet bør prioriteres.

Dendrokronologisk datering er igangsatt av smia og grisehuset.

Kledningen på nordveggen av stabburet er den originale fra 1831, den bør bevares.

Landskapspleie vha. beiting rundt husene, gjerne med geit i tillegg til sauene er ønskelig. Driftsbygningene og kulturlandskapet bør fortsatt vernes gjennom bruk.

Når det gjelder bevaring av de museale verdiene er det startet samarbeid med de museumsansvarlige og flere av de mest kyndige personene i bygda.

Kilde: Trøndelag Fylkeskommune
Befaringsrapport fra 1992 samt tidligere beskrivelse av stedet. Liv og Øystein Karmhus Steinsvåg

Beskrivelse:

Bygningene på Bjørkan nedre utgjør et representativt gårdsanlegg fra 1800-tallet. Det er etter hvert blitt sjelden at en enkelt gård har bevart så mange bygninger for de forskjellige tradisjonelle funksjonene. At det fram til i dag er tatt vare på alt av redskaper, verktøy, innbo og utstyr til gårdens daglige gjøremål gir bygningsmassen en betydelig antikvarisk og kulturhistorisk verdi. Gårdens mangfold av bygninger er dessuten et viktig element i kulturlandskapet. Gården Bjørkan Nedre består av et nesten intakt rekketun med mange bygninger med hver sin funksjon. Dessverre ble østre låve med gårdssag og bårhus revet. Østre låve er dokumentert før rivning. Det 30 m. lange trønderlåna danner her et slags sentrum i tunet. Den er bygd i to fulle høgder + mørkeloft. Det er vinduer med småruter og gjennomgangsllys. 4 innganger, 3 opprinnelige. Låna vender mot sør. Fjøsset er bygd i 1880-åra av tømmer og bindingsverk. Fjøs- og stall-lemmen har i dag ingen direkte funksjon i gårdsdrifta. Grisfjøsset er sannsynlig 1700-talls og av de eldste husa på gården. Bygningen er tømret og utvendig kledd med tømmermannspanel. Taket er tekket med bølgeblekkplater. Grunnmuren er tørrmurt av naturstein. Badstua er av nyere dato. Den er fundamentert på støpt grunnmur, bygd av bindingsverk utvendig kledd med tømmermannspanel og har tak med papptekking. Stabburet er fra 1831, det er bygd av tømmer i 3 etasjer og utvendig kledd med tømmermannspanel. Taket er tekket med bølgeblekkplater og har matklokke. Skjulet er fundamentert på tørrmur av naturstein. Veggene har delvis låvepanel og delvis tømmermannskledning. Taket er tekket med eternitplater. Loftet, eller "drei-lemmen", har drei-stol og fullt utstyr til dreiing, koppverktøy, skomakerutstyr mv. Smia er sannsynlig 1700-talls. Den er fundamentert på tørrmur av naturstein. Veggene er bygd av bindingsverk, men med tømmer i gavltrekanter. Utvendig er veggene kledd med tømmermannspanel, og taket er tekket med bølgeblekkplater. Golvet er delvis jordgolv. Grua er intakt, men det trengs reparasjon av støtte under røykkappa. En gammel skinnfell er benyttet i blåsebelgen. Smia har fullt utstyr til smiing og også til metallstøping i mindre målestokk. Kornlåven er fra før 1880 og er sannsynlig flyttet. Veggene er bygd av bindingsverk og utvendig kledd med låvepanel og tømmermannspanel. Taket har varierende tekkingsmateriale. Låven har kornstål og staurlager. Låven er sammenbygd i vinkel med saghuset. I underlåven fins et panelt rom som har vært brukt som likhus vinters tid. For øvrig nyttes underetasjen til redskapsrom. Grunnmur fra et tidligere kvernhus er bevart på gården. Fram til 1920-årene var det hjulgang over jordene til saga.

Grandtrøa, Leksvik



Foto: Rolf Dretvik

Lokasjon:

Gnr.277 bnr 8 Våningshus, eid av Indre Fosen kommune.

ID-nummer: 1718-0005-006

Vernestatus: SEFRAK registrert

Datering:

1800-tallet, fjerde kvartal

Tilstand og bevaringsstatus:**Sårbarhet / anbefalinger:**

Forfall og skader grunnet manglende tilsyn. Konflikt mellom vern og bruk, området er regulert til industri og næring. Økonomisk press knyttet til vedlikehold og forsikring. Redusert estetisk og historisk verdi over tid i et område det bygget ikke passer lengre. Dette bygget kan med fordel flyttes i sin helhet eller den opprinnelige tømmerkassen, og brukes som bolig slik intensjonen med bygget var opprinnelig. Bygget bør flyttes til et område hvor det står lignende bygg og helst ved kysten i Leksvik. Dette bygget er del av et småbruk med fiskerett i tillegg.

Kilde: Johannes Heir og Rolf Dretvik, Rapport om årringsdatering, 9.mars 2023.

Beskrivelse:

Grandtrøa er ei lita Trønderlån oppsatt ca 1892. Dendrologiske prøver tatt i 2023 av Johannes Heir. Vestre del av bygningen er uthus/fjøs, resten tømmerkasse i en tredelt planløsning (akershusisk plan): Inngang fra husets langside mot øst. Man kommer direkte inn i en stue eller oppholdsrom. Fra dette rommet går man videre inn i to mindre kamers (soverom). en tømmerkasse med en tversgående delevegg i tømmer. Grantrøa er å regne som opphavet til Trønderlåna. Bredde på tømmerkasse er 5m, lengden er anslått til ca 8-9m. Bygningen er i dag så gjengrodd at det er vanskelig å måle lengden. Takvinkel på omtrent 33 grader (treungrøst) typisk for spontak. Bygget består av en tømmerkasse i østre del brukt som bolig, og en uthusdel oppsatt i bindingsverk i vestre del. Tømmerkassen er kledd på innsiden så tømret var bare tilgjengelig i et parti rundt trappen til andre etasje. Tømret hadde flyttemerker med romertall hugget inn i stukkene. Det så ut som nummereringen startet i første etasje og ble avsluttet mot de øverste stukkene mot taket. Det er tatt 7 boreprøver fra bygget. Prøvene ble tatt med Berliner Dendroborer. Bare 4 av prøvene tilfredsstilte kravet til sikker datering. Prøvene er forsøkt tatt slik at ytre årring mot bark er med. Prøvene er av gran. Bilder av prøvesteder er i vedlegg. Utvendig er det original bordkledning saget etter stukkens bredde. Pipe i naturstein og grue i kjøkkenet. Vinduer fra byggeår. Dobbelt inngangsdør mot sør, et kjent særtegn som kjennetegner Leksvik siden fjorden var riksvegen, man ville vise seg fram fra beste side mot fjorden.

Naustvollan gård, (Vollmesterbolig og låve) Hasselvika

Lokasjon:

ID-nummer: 294731-1

Vernestatus: Regionalt verneverdig

Datering:

1800-tallet, første kvartal



Foto: Bernt Brevik

Tilstand og bevaringsstatus:
Sårbarhet / anbefalinger:
Kilde: Bernt Brevik, Stiftelsen HAV

Beskrivelse:

Gården Naustvolla, med hus og jord, ble ekspropriert av staten i forbindelse med etableringa av Agdenes befestninger i 1897. Dette bruket ble da bolig – og fjøs med dyr – for Vollmesteren på militæranlegget. At dette fjøset (låven) fortsatt eksisterer er ganske eksepsjonelt. Da forsvaret la ned sin virksomhet ble det foreslått at bl.a. fjøset skulle rives. Dette ble forhindret. Fjøset på Naustvolla - som også kalles for Vollmesterlåven - er et av de eldste fjøsene/låvene i kommunen hvor det fortsatt er daglig aktivitet - dog ikke til landbruk. I 1857 ble det vedtatt en Lov om jordskifte/utskiftning av teiger og landbruksjord. På 1860-tallet var det, med bakgrunn i denne nye loven, utskiftning på Nebb. Deler av Nebbesgården ble flyttet til Junkerbukta og ble hetende Naustvolla (senere Vollmesteren). Bruket hadde laksnotrett, noe som gjorde Naustvolla verdifull.

Ner-Killingberg, Leksvik

	Lokasjon: Rolveien 30, Leksvik
	ID-nummer: 112406-1
	Vernestatus: Vedtaksfredet våningshus og hage. Hensynssone: H730, Båndlegging etter kulturminneloven.
	Datering: Stuggu bygd 1834, Hageanlegg 1800-tallet. Driftsbygning fra 1800-tallet.
	Tilstand og bevaringsstatus: God
	Sårbarhet / anbefalinger:



Foto: Marit Røstad Dahl



Fotos: Knut A. Rosvold

Kilde: Kulturminnesøk og KULMIN, Trøndelag fylkeskommune.

Beskrivelse:

En av tre Killingberggårder. Tidligere lukket firkanttun, men i dag er den ene siden borte der forpakterbolig, stabbur sto. Arbeidsstue stå øst for låven. Grunnmurene ses etter forpakterbolig og arbeidsstua. Vinkellåve og stuggu danner de tre andre sidene i tunet. Hovedinngangen på stuggu vender mot sør slik som det gjerne er i Leksvik, dvs. at hovedinngangen ikke ligger på tunsida. Interiørene i stuggu er sjeldne; landskapsmaleri med tilhørende møblement i dragestil, imitert ådring av tømmerstokker og panel. Se romskjema. Fra inngangssida ble det anlagt en forholdsvis stor landskapshage i den bratte skråningen ned mot bygda. Det skal ha vært mer enn 30 sorter trær i hagen. Gården Ner-Killingberg representerer et typisk trønderstun med hovedbygning (trønderlån), vinkelfjøs, stabbur og arbeids-

stue. Det spesielle med Ner-Killingberg er utsmykningen av rommene i bygningen som er gjort av læreren Johan Killingberg. Det finnes også rappede vegger som er unik i norsk sammenheng og ser ut som tømmervegger. Taklistene er dekorert med nasjonale slagord og dørene har også mye av samme nasjonalromantiske symboler. Interiøret er en representasjon av samtiden (ca. 1890-1913), og vitner om Killingbergs interesse for kunst og kulturhistorie. I tillegg hadde han god hjelp av sine kollegaer Anders Olsen Havdal og Christian Adolfsen Oxaas.

Persenrommet husmannsplass v/ Rissa



Foto: Med tillatelse fra Rissa Bygdemuseum

Lokasjon:
Gnr 56 bnr 313,
Johan Bojers vei
124, 7100 Rissa

ID-nummer og datering:
-

Vernestatus:
-

Tilstand og bevaringsstatus
: God tilstand.
Tre av bygningene er Sefrak registrerte: Våningshus, fjøs og masstu.

Sårbarhet / anbefalinger:
Persenrommet er eid og forvaltet av Rissa Bygdemuseum, som tar godt vare på bygningene.

Kilde: Rissa Bygdemuseum

Beskrivelse:

Persenrommet er en historisk husmannsplass i Reinsgrenda i Rissa. Husmannsplassen er utskilt fra Reins Kloster. Elias Pedersen ryddet plassen rundt 1885 og bygde våningshus og fjøs. Våningshuset er bygd i laftet tømmer fra et revet hus fra Hasselvika. I 2000 flyttet Rissa Bygdemuseum staburet fra plassen Dalen på Skogen til Persenrommet. Eiendommen hadde ca. 20 dekar dyrket mark, og fjøset rommet blant annet kyr, gris og sauer. Elias var også rådsdreng på Reins Kloster og fungerte som "ståtarkonge" – en slags bygdevokter som skulle holde orden og jage tiggere og reisende. Stedet er beskrevet i Johan Bojers roman »Den siste viking»

Persenrommet er i dag en del av Rissa Bygdemuseum, som har restaurert plassen for å formidle husmannshistorie til nye generasjoner.

Rein gård, Reins kloster v/ Rissa



Foto: Indre Fosen kommune

Lokasjon:

Reinsalleen 22, 7100 Rissa

ID-nummer og datering:

Kirkeruin: 16337-1, Middelalder
Klosterruin: 13337-2, middelalder
Reinskloster: 13337-3, middelalder
Gammelhagen: 16337-4, middelalder
1800-talls hagen: 16337-5
Parken: 16337-6, 1800-tallet
Allé: 16337-7, 1800-tallet
Fjøs: 16337-8, ca 1880
Hovedbygning: 16337-9, år 1866
Mejeribygningen: 16337-10, år 1868
Borgstue: 16337-1, Mulig 1680-tallet
Bur: 16337-12, år uviss
Haugestuen: 16337-13, år uviss
Randsone park-/hageanlegg: 16337-14, år uviss
Kirkegård: 16337-15, år 1238

Vernestatus: Reins «Tårnhus»

klosterruin, kirkegård, bygninger, park, hage og allé er fredet etter kulturminneloven §§ 4, 15 og 19.

Hensynssone: H730, båndlegging etter kulturminneloven.

Tilstand og bevaringsstatus:**Sårbarhet / anbefalinger:**

Kilde: Trøndelag fylkeskommune. Kulturminnesøk

Beskrivelse:

Reins kloster er en storgård i Rissa som ble omtalt allerede i Harald Hårfagres saga. Harald Hårfagre ble konge på slutten av 800-tallet. Gården hadde i flere århundrer sterke bånd til kongeætten, og på 1200-tallet opprettet Skule Bårdsson et nonnekloster der. Klosteret, som trolig tilhørte Augustinerordenen, ble nedlagt ved reformasjonen. Fra 1531 til sin død i 1555 var fru Inger til Austrått klosterets forstanderinne. Etter dette ble klostergodset underlagt verdslige lensherrer. I 1704 ble klosteret overtatt av Ebbe Carstensen. Hans etterkommere, Hornemann-familien, bor fortsatt på gården. Parken som omgir klosterhagen og klosterruinen formidler historien om et av Trøndelags viktigste klosteranlegg. Parken, med damanlegg, plantemangfold, utsiktssteder, stier og pittoreske komposisjon, gir et godt bilde av 1700-tallets parkideal. Gården Rein har en tidsdybde fra arkeologiske funn til vitne om tro og samfunnsutvikling. Gårdsnavnet og beliggenheten samt funn av gravhauger og røyser tyder på at Rein kan være en av de tidligste bosatte trøndelagsgårdene fra bronsealderen for om lag 3000 år siden. Storgården Rein var opprinnelig et gods og en kongsgård som gikk i arv til hertug Skule Bårdsson. Han opprettet 1226-1230 et nonnekloster på Rein. Margrete, datter av hertug Skule,

giftet seg med kong Håkon Håkonsson og bosatte seg på Rein i 1264. 1532 ble fru Inger Ottesdatter forstanderinne og forlenet med Reins kloster av kong Fredrik 1. Godset bestod da av 202 gårder. Etter Fru Ingers død 1555 ble klosteret forlenet bort til en rekke lensherre, blant annet Jens Bjelke. På 1700-tallet kom Reins kloster i familien Hornemanns eie. Ruinene av klosterkirken ble i 1888 gitt til Fortidsminneforeningen. Foruten bygninger og anlegg ligger hageanlegg fra middelalderen og i barokkstil nedenfor gården. På Reinshaugen ligger et parkanlegg fra 1700-tallet med stier, fiskedam og lysthus. Omkring Reinshaugen ses også tipper og bruddganger fra steinuttak.

Stadsbygd Prestegård



Foto: Till Daling

Lokasjon:

ID-nummer:

Vernestatus: Hele anlegget er vedtaksfredet.

Hensynssone H730, Båndlegging etter kulturminneloven.

Datering:

Hovedbygning: 1769

Gulstua: 1730

Stabburet: før 1906

Driftsbygning: 1883

Tilstand og bevaringsstatus:

God

Sårbarhet / anbefalinger:

Bevaringskunnskap og fortsatt interesse og kapasitet i stiftelsen er nødvendig for at ivareta et slikt bygningsanlegg.

Kilde: Askeladden.ra.no

Beskrivelse:

Prestegårdstunet ligger ca 200m sør for kirken fra 1840 og ca 100m vest for tuften etter Elshaug stavkirke. Prestegården har som kirkestedet tradisjoner tilbake til middelalderen. Hovedbygningen ble oppført i 1769. Den er et laftet trønderlån i to-etasje med tegltekket saltak. Bygningen er utvendig kledd med stående panel og har markerte novkasser som deler inn de symmetriske langveggene. Fasaden mot tunet har en rikt utformet barokkportal, karakteristisk for trønderbarokken på 1700-tallet. Portalen har en tofløytet inngangsdør rikt utformede dørspeil og et buet overlysvindu med frodig omramning med volutter og knekte gerikter. Gulstua ble trolig bygget i 1730. Den er i en-etasje, oppført av laftet tømmer. Den har et lite bislag midt på fasaden med et lite vindu på hver side. Det er et vindu på gavlveggen og to på baksiden. Stabburet ble bygget før 1906- Det er i halvannen etasje, utvendig kledd med stående panel. I gavlveggen mot tunet er en enkel inngangsdør med et smalt, liggende vindu på høyre side og et vindu midt på i overetasjen. Stabburet har saltak og et lite klokkeårn uten dekor. Den store vinkelformede driftsbygningen er fra 1883. Den er i to etasjer, oppført i bindingsverk, med muret steinfjøs i østre del. Fjøsset har store buede støpejernsvinduer i gavlveggen.

Steinfjøsset på Røstad, prestegårdsfjøsset i Leksvik

Lokasjon:

ID-nummer:



Foto: Marit Røstad Dahl

Vernestatus:

Datering:

1800-tallet

Tilstand og bevaringsstatus:

Middels

Sårbarhet / anbefalinger:

Kilde: «En reise gjennom norsk byggekunst» red. Terje Forseth. Fortidsminneforeningen 1994.

Beskrivelse:

Prestegårdsfjøset i Leksvik, også kjent som Steinfjøset på Røstad, er et fredet bygg og et viktig kulturminne i Trøndelag. Det eies av Fortidsminneforeningen og fungerer i dag som et lokalt landbruksmuseum. Vakre og solide gråsteinsmurer fra 1880-årene er veggene i det som i sin tid var rom for et mangfold av dyr på prestegården lille Røstad. Her var det kufjøs, geitefjøs, grishus, stall, sauebinger og melkerom. En lang kamp for bevaring gjorde at fjøset ble et lokalt landbruksmuseum som forteller om hardt arbeid med jordbruk og husdyrhold gjennom tidene. Prestegården lille Røstad og Leksvik kirke ligger omrammet av asketrær, plantet av prestefru Amalie Sofie Wergeland, enken etter poeten Henrik Wergeland. Hun kom hit som prestefru i 1850 etter å ha giftet seg på nytt med presten Niels Andreas Bjørn etter at Henrik Wergeland døde i 1845. Fjøskassen, med tidligere stall, ble bygd i 1883 i presten Carl Ludvig Møllers tid. Leksværingen Kasper Vinge tok på seg byggingen. Han brukte lokale håndverkere til trearbeidet, mens gråsteinsmuringen ble utført av innleide håndverkere fra Selbu. Håndverket var særdeles godt. Murene er like vakre, rette og fine den dag i dag. I 1979-80 ble det bestemt at fjøset og låven skulle rives. Dette ble ikke allment kjent før Kirke- og undervisningsdepartementet fikk problemer med rivingen. Den som klarte oppgaven, ble lovet 20 000 kroner og steinen attpåtil. Ivrige folk meldte seg til oppgaven – noe som også utløste en vernekamp.

Tobakkvika, Voknøya



Foto: Ellen Giskås

Lokasjon:

Voknøya i Stjørnfjorden

Lokasjon:

Gnr.277 bnr 8 Husmannsplass eid av Indre Fosen kommune.

ID-nummer: 1718-0005-006

Vernestatus: SEFRAK registrert

Datering:

1800-tallet, fjerde kvartal

Tilstand og bevaringsstatus:

Middels tilstand.

SEFRAK registrert

Sårbarhet / anbefalinger:

Forfall og skader grunnet manglende tilsyn.

Låna bærer preg av noe vedlikeholdsetterslep. Dette kan ha gitt



Foto: Indre Fosen kommune

noen følgeskader på underliggende konstruksjon. Det er viktig å komme i gang med evt. vedlikehold så fort som mulig for å begrense følgeskader. Lånet er utover dette godt bevart og viser mellom annet flere utviklingstrinn i takkonstruksjon og tekking m.m. I tillegg til en intakt grue. Inne i bygget finnes det bevart interiør og god dokumentasjon på tidligere eier. Utvendig rundt husene er vegetasjon og gressvoll godt vedlikehold. Byggets utviklingstrinn er lesbart. Det er viktig ved all istandsetting at tiltakene som utføres, samsvarer med byggetradisjonen.

Kilde: Tilstandsrapport 2020, Ellen Giskås

Beskrivelse

Våningshus med stue fjøs/låve og utedo. Byggene har fortsatt bruksverdi og stor historisk verdi. Varierende tilstand etter alder og tidligere vedlikehold. Oppsatt i laft. Tekket med bølgeeternit. Kledd med stående kledning, bygget står på fundamenter av naturstein. Bredde 5m lengde ca 10m , inkludert bislag på ca 5 x2,5m grunnflate boligdel ca. 37m², i 1 og ½ etasje.


Andre objekter

Område	Om	Type vern
Gårds- og småbruk		
Råkvåg	SEFRAK- bygninger, bryggerekke, bosetnings-/aktivitetsområde	Bevaringsverdig i reguleringsplan og på listen over verneverdig tett trehusbebyggelse hos Riksantikvaren
Kommunens SEFRAK registrerte gårder		

Kyst, handel, industri og håndverk

Kystkulturen har alltid vært sterk i vår kommune som grenser til innseglingen og videre langs Trondheimsfjorden.

Kystaktiviteten har en klar sammenheng med hvor det ble etablert handelssteder. Kaier og havner ble naturlige knutepunkt for kommunikasjon da sjøen var hoved-ferdselsåre. Langs Indre Fosens kystlinje til Trondheimsfjorden har de fleste bygder hatt fiske og sjøfart som viktige tilleggsnæringer til landbruket.

Brettingsvorpa	
	Lokasjon: (Adresse, gårds- og bruksnummer, kartreferanse)
	ID-nummer:
	Vernestatus:
	Datering: eldste opprinnelige trevirke fra 1770-årene
	Tilstand og bevaringsstatus: Meget dårlig
	Sårbarhet / anbefalinger: Brettingsvorpa er blåst overende. Den kan fortsatt reddes.
	Kilde: Dendrokronologisk datering og beskrivelse av Johannes Heir.
Beskrivelse: Laksevorpet er ei lita bu med ett rom og et lite utvendig vindfang i laftet tømmer. Tømmeret er rydd slett på begge sider, hogd i hop med enkel tømmer, hogd i hop med enkel flatnov. Den er senere kledd med nyere bordkledning. Bua har flatnov. Den er senere kledd med nyere bordkledning. Bua har vært vært «venterom» ovenfor en laksvorpe, der ei spesievorpe, der ei spesiell not har vært brukt til å fange laksen når han svømmer langs berget her. En storm har kastet bua så den ligger opp ned i en keile i berget nå.	

Grande Landhandel, (Nils Grandes landhandel) Leksvik



Foto: Knut. A. Rosvold



Foto: Ukjent

Lokasjon:

(Adresse, gårds- og bruksnummer, kartreferanse)

ID-nummer: 87452

Vernestatus: Vedtakfredet

Datering: Tidlig 1900-tallet

Tilstand og bevaringsstatus:

God

Sårbarhet / anbefalinger:

(Behov for vedlikehold, restaurering, sikring, formidling)

Kilde: Kulturminnesøk

Beskrivelse:

Grandes Landhandel ble drevet av Nils Grande fra 1912 til 1956. Nils Grandes Landhandel er et anlegg som består av våningshus med butikk og et uthus bygd sammen med våningshuset i en L-formet vinkel. Det antas at begge bygningene er reist tidlig på 1900-tallet. Våningshuset og uthuset er representative byggmesterhus som fasademessig er formgitt med datidens kjente stilelementer i detaljeringen. Eksteriørene har stor grad av autenticitet med unntak av takene som ble tekket med stålplater i 1986. Interiørene er godt bevart og karakteristiske både for landsdelen og perioden. Det har eksistert mange landhandlerier i Norge, men de fleste er enten ned lagt eller har gjennomgått store endringer. Grandes Landhandel har stor bevaringsverdi på grunn av anlegget høye autenticitet (fra 1950-årene). Det er svært sjeldent at anlegg av denne typen er bevart med tilnærmet intakte eksteriør og interiører. Sosialhistorisk har landhandleriene hatt stor betydning i lokalsamfunnene. I tillegg til å forsyne lokalsamfunnet med at det trengte av varer var butikken den naturlige møteplassen der siste nytt ble fortalt fra bygda eller grenda. I dag har denne typen anlegg i stor grad forsvunnet, og dagligvarehandelen har endret både utforming og betydning. Grandes Landhandel har også stor miljømessig verdi og er en viktig del av Leksvik sentrum og bygdas lokalhistorie.

Husby snekkerverksted, Husbysjøen



Foto: Gunn Heidi Husby Lian

Lokasjon:

Stjørnveien 468, Husbysjøen

ID-nummer:**Vernestatus:****Datering:**

1946/47

Tilstand og bevaringsstatus:

Både bygning og inventar står forholdsvis intakt, med god autentisitet og dermed stor historisk verdi.

Sårbarhet / anbefalinger:

Bygget står ubrukt i dag. Manglende bruk kan føre til forfall.

Kilde: Gunn Heidi Husby Lian

Beskrivelse:

Husby snekkerverksted ble etablert i 1946–1947. Bygget var delvis på plass fra før, da Stjørna Sparebank allerede hadde lokaler i samme bygning. «Larsstua» i laft med liggendepanel og shingeltak ble flyttet til Folkvang tidlig på 1900-tallet og tatt i bruk som banklokale, mens snekkerverkstedet, bygd i reisverk kom til noen år senere. Alle maskinene i verkstedet ble konstruert av Peter Husby, med unntak av en stor fres og en elektrisk motor som ble kjøpt inn. Fresen ble anskaffet i Ålesund. Verkstedet hadde høy aktivitet, med hovedproduksjon av dører og vinduer, men også kjøkkeninnredninger ble laget her. Under verkstedet fantes det en sag, som gjorde det mulig å sage materialene selv. Arbeidet i verkstedet ble utført av brødrene Trygve, Leidulv og Peter Husby. I tillegg hadde Peter Husby en rolle i Stjørna Sparebank.

Hysneslykta



Foto: Bernt Brevik

Lokasjon:

Posisjon: 63° 37' 36" N, 09° 48' 30" E (ED-50), Hysnes lykt.

ID-nummer:**Vernestatus:**

Datering: 1912

Tilstand og bevaringsstatus:**Sårbarhet / anbefalinger:**

Kilde: Bernt Brevik «Verneverdige bygninger og verdifulle miljø i Junkerbukta i Hasselvika, Indre Fosen kommune»

Beskrivelse:

Hysneslykta står ytterst på Hynesneset. Den er et lite signalbygg som er den bygning som står lengst vest i kommunen. For skipstrafikken var fyrlykta en veiviser før nye varslingsmetoder gjorde den overflødig. Den ble satt opp i 1912. Høsten 2020 ble rivning av lykta påbegynt da nytt lys ble montert på en stake ute i sjøen ca. 40 m fra den gamle lykta. Rivninga ble stoppet. Det var bortimot 2000 fyrlykter langs norskekysten. De aller fleste er satt opp for å gi sektorlys for båttrafikken. I tillegg til at en fyrlykt gir lys for å navigere etter, er den et dagmerke med sin hvite farge og etter hvert røde eller oransje tak. Eldre fyrlykter er åttekantet, der reisverket var i støpejern. I første etasje kledd med enten hvit bordkledning i tre eller bølgeblikkplater. For om lag 50 år siden ble tre av de værharde sidene på Hysneslykta kledd med eternittplater. Andre etasje, eller selve tårnet er i jernmalm. Hysneslykta er en slik eldre lykt med åtte kanter/hjørner. Sektorlys fra fyr, fyrlykter og lanterner er blitt benyttet på norskekysten i over hundre år. Det ble benyttet tre farger for å skille sektorene fra hverandre, hvit, rød og grønn. Noen fyrlys har bare to farger fordi antall og størrelsen på sektorene gjør dette mest formålstjenlig. Sektorer som har fargene rød eller grønn lyser over ureint farvann.

Hårbergsand, landhandel, brygge og salteri



Foto Bernt Brevik



Lokasjon:
Hasselvikveien 1308, Hasselvika

ID-nummer:

Vernestatus:

Datering: 1900 og 1909

Tilstand og bevaringsstatus:

Sårbarhet / anbefalinger:

Kilde: Bernt Brevik, Stiftelsen HAV

Beskrivelse:

Hårbergsand i Hasselvika i Indre Fosen kommune var i drift som landhandel i underkant av hundrede år – fra år 1900 til 1983. Både stua – som var både butikk og bolig for de som drev stedet – og lagerbygning (brygge) og salteri. Stedet forteller om en meget interessant periode av kysthistorien. Det var Petter Johnsen Hårberg bygde egen stue og brygge i året 1900. Eget salteri ble oppført og sammenbygd med brygga i 1909. Brygga og salteriet står på flere steinkar supplert med pæler (tømmerstokker). Brygga/salteriet er i reisverk. Eiendommen er fortsatt i familiens eie. Butikken – med veggfaste tre-reoler – er intakte. Det samme er lagerrom, brygga og salteriet. Stedet er unikt, da dette ikke er bygget om eller blitt modernisert i nevneverdig grad.

Lyskasterverkstedet, Hasselvika



Foto: Bernt Brevik

Lokasjon:

Hasselvikveien 335, Hasselvika

ID-nummer: 294731-3**Vernestatus:** Regionalt verneverdig**Datering:** 1800-tallet, siste kvartal.**Tilstand og bevaringsstatus:****Sårbarhet / anbefalinger:****Kilde:** Bernt Brevik, Stiftelsen HAV**Beskrivelse:**

Kraftstasjonen – Maskinhuset - ved Bubekken ble bygd på slutten av 1800-tallet for å skaffe strøm til festningsanlegget - spesielt til lyskasterne. Dette var den første kraftstasjonen på Fosen. Her var et kullfyrt anlegg som hadde to dampmaskiner. Demningen skulle ha oppmagasinert vann til dampmaskinene, men også fungere som slamoppsamler for Bubekken slik at ikke havna blir fylt opp med slam, sand og grus o.l. Kraftstasjonen fungerte fram til om lag 1919 da Hasselva Kraftstasjon ble satt i drift. Deler av grunnmuren har stein fra marmorsteinbruddet i Buåsen – som ligger på nordsiden av Bubekken. I dag eies bygningen(e) og deler av demningen av en privatperson.

Rødberg Tåkeklokke



Foto: Museet Kystens Arv

Lokasjon:**ID-nummer:** 87504**Vernestatus:** Tåkeklokke vedtaksfredet i 2000. Utomhuselement, Områdefredning i år 2000, paragraf 19 (Fredning av område rundt et fredet kulturminne)**Datering:** 1919**Tilstand og bevaringsstatus:****Sårbarhet / anbefalinger:****Kilde:** Riksantikvaren**Beskrivelse:**

Rødberg tåkeklokke ligger på Rødberg, Stadsbygd. Tåkeklokken ligger der tidligere Rødberg fyrstasjon lå. Fyret ble nedlagt i 1902. Rødberg tåkeklokke ble bygd i 1919 og nedlagt i 1986. Den er bygget etter standardtegninger og er av samme type som de fire andre bevarte tåkeklokkene i landet. Fyrstasjonene og tåkeklokkene langs kysten er markante kulturminner som på en spesiell måte er med på å karakterisere Norge som kyst- og sjøfartsnasjon.

Fyrstasjonene har både kulturhistorisk og arkitektonisk verdi; kulturhistorisk ved deres tilknytning til sjøfart, fyrvesen og kystkultur og arkitektonisk ved deres særegne form og plassering. Oppbyggingen og utviklingen av et landsomfattende fyrssystem med over 200 fyrstasjoner spredt langs hele kysten, er et av de mest omfattende prosjekter den norske stat har gjort. Tåkeklokka eies av Museet Kystens Arv.

Torvsjåen/ Puben, Hasselvika



Foto: Bernt Brevik

Lokasjon:

Hysnesveien 65, Hasselvika

ID-nummer:

Vernestatus: Torvsjåen eller Puben er vernet gjennom retningslinjer til hensynssonen på Hysnes.

Datering: ca. 1900-tallet

Tilstand og bevaringsstatus:

Sårbarhet / anbefalinger:

Kilde: Bernt Brevik, Stiftelsen HAV

Beskrivelse: **Torvsjåen/Puben** (nåværende pub/café bygd i 1917) har hatt mange funksjoner gjennom tidene - til og med som butikk. På slutten av forsvarsperioden var det et lite snekkerverksted her. Bygget har betydning for havnas karakter. Benyttes i dag som pub/café.

Tønnefabrikken i Hestdalen, Hindrem



Foto: Widerø, fra før veien fra Leksvik til Vanvikan delte anlegget



Foto: Indre Fosen kommune, 2025

Lokasjon:

Drakestranda 1547, 7125 Vanvikan.

ID-nummer:

Vernestatus:

Datering: 1914

Tilstand og bevaringsstatus:

Kulturminnet er godt ivaretatt.

Sårbarhet / anbefalinger:

Både bygninger og inventar står forholdsvis intakt, med god autentisitet og dermed stor historisk verdi.

Kilde: Bygdebok for Leksvik og Berit Oldervik Strand

Beskrivelse:

Hestdalselva har fra riktig gammel tid blitt utnyttet til vannkraft. I starten var det trolig kvern, og da oppgangssagene kom i bruk på 1600-tallet var Hestdalssaga iblant de i prestegjeldet med størst "produksjon" av "kjøpmandsbord". Dagens gårdssag ble anlagt litt før første verdenskrig i forbindelse at Hestdal Tønnefabrikk ble startet, den første tida drevet med "kvernkall", men snart overtok el.kraft. Selve tønnefabrikken i Hestdalen ble bygd 1914 av Kristoffer Oldervik, sammen med I. B. Kleven. Han trakk seg etter noen få år ut og startet egen fabrikk i Vanvikan. I Hestdalen ble det produsert hovedsakelig hel-tønner. Fabrikken hadde sin storhetstid under første verdenskrig (1914-1918). På det meste var det sysselsatt 15-20 mann. Den første fabrikk brant ned først på 1920-tallet, men ble oppbygd umiddelbart. Etter hvert ble det gått over til å produsere halvtønner og

”småkopp” (1/4 og 1/8 tønne). Produksjonen opphørte så å si helt på 1950-tallet. Eieren i glanstida, Kristoffer Oldervik hadde egen frakteskute - Fremmen- som fraktet tønner nedover vestlandskysten. Hans sønn Ole (Ola) var for det meste skipper. Det kan også nevnes her at han etter siste krig kjøpte en barkasse etter tyskerne, den hadde innsatt flymotor og holdt god fart. Den brukte han som skyssbåt til veien mellom Leksvik og Vanvikan var ferdig. I Hestdalselvas utløp er det nå anlagt et lite privat hamneanlegg, med et stort naust/lagerbygning. Hestdal kraftstasjon, er fra ca 1915 og leverte strøm til fabrikken, til huset i Hestdalen og til gården. I 1940/-41 satte Ole Oldervik i gang med modernisering og utbygging av verket. Hestdalsvatnet og Kvennbølet ble da regulert. Om dette verket, se Leksvik bygdebok, kulturbind I. Omkring tusenårsskiftet satte Julie Oldervik i gang en større reovering av den gamle kraftstasjonen. Kraftstasjonen leverer stadig strøm.

Østigårdsnaustet, Leksvik



Foto: Rolf Dretvik

Lokasjon:

gnr. 276 bnr 47

Eid av Indre Fosen kommune

ID-nummer: 1718-0005-005

Vernestatus: SEFRAK-registrert

Datering: 1800-tallet

Tilstand og bevaringsstatus:

Naustet er aldri blitt utsatt for ombygging, det har en gang hatt skader som er blitt reparert, antakelig før krigen en gang. Det er bygd på plassen og siden stått uforandret. Nå er det omtrent et halvt århundre siden det var i bruk, og grunnen er at det ikke er mulig å dra opp båt lenger. Oppfylling av masser for å gi rom for industri ødela bruken av naustet til opprinnelig formål. Naustet ligger i dag langt fra sjøen, og de fleste tror det er en forfallen garasje. At autentisiteten på bygget er stor hjelper lite, dagens plassering forteller ikke folk hva slags formål bygget har.

Sårbarhet / anbefalinger:

Skal naustet komme til sin rett bør det flyttes og gjenbrukes, og rett tomt og bruk må bli ved sjøen. Med litt reparasjoner vil naustet på nytt kunne brukes i mange generasjoner framover.

Kilde: Rolf Dretvik, Fylkeskommunen

Beskrivelse:

Da naustet ble bygget i siste halvdel av attenhundretallet ble naustet bygget i fjæra, sammen med en hel rekke andre naust. Her var en naturlig havn ved utløpet av Ytterelva, og her sto mange naust som tilhørte Grandegårdene. Her var også naust til gårder langt oppi bygda, de leide grunn her. Naustet er bygget i sperrverk. Dvs grovt bindingsverk med enkel stavline. Lengde 10,6 meter langt, og 6,15 meter bredt. Høyde i sør på ca 2,4m mens nordenden bare har 2,1m. Syll delvis i rundtømmer. Pga lengden er det 2 røstbukker til å bære åstaket. Øverst er det laftet inn tre granne åser som bærer et provisorisk hemsgulv. Opprinnelig er nok åsene brukt til å henge opp not. Ingen bygningsdeler er merket, naustet er bygd som det står på plassen. Syll og stavline er ikke gjenbruk, noe av gavler er gjenbruk. Eldre bindingsverk hadde skråband og settband som vindavstivelse. Denne bygningen har de velkjente skråstreverne med vinkel en på fire, dvs 27 grader mot syll. Skråstreverne er tappet inn i stavlina, men

mot syllstokken er det bare hugget mothold med øks, og streverne er låst med spiker. Rafta er enkel, de eldre hadde dobbel. Nederste røstbukk har enkel tverstavline (undergurt). Øverste røstbukk har dobbel tverstavline, som er naturlig for å finne bæring til de tre granne åsene til nothenget. Taket har bæring av åser som hviler på røstbukker. Skoftunger skifter retning slik at taktroet kunne legges etter byggets lengderetning. Her i bygda ble tro kalt for takreiing. Skoftungene er byttet en gang, de er saget på sirkelsag, det samme med sperrene på røstbukk i gavel over port samt den helt i nord. Det er foretatt reparasjon, men veldig lenge siden. Det gamle taktroet, som er gjenbruk av gammel bordkledning, og mindre forekomster av båtbord, er lagt tilbake i stor grad. Takspion over takreiing. Spona er saga og flatlagt. Over spontaket ligger det blikktak av nyere dato, men likevel tilårskommen. Kledningen er i grunnen helt enestående. Meg bekjent kanskje Norges eldste bygg der ukanta stående kledning er brukt i så stor grad. I dag ville de fleste kalt kledningen villmarkspanel, før ble rett næmning ukanta kledning. Bredden på bordene er rundt halvmeteren og nedover til ca tretti cm, saga på vassdrevet oppgangssag. Bare sørveggen har kantsatt kledning, den er håndsaget.

Andre objekter

Område	Opprinnelses år	Gnr.bnr.	Type vern	Om
kyst og handel				
Fevåg havn			Bevaringsverdig i reg.plan	
Råkvåg bryggerekke			Bevaringsverdig i reg.plan. På listen over verneverdig tett trehusbyggelse (Riksantikvaren)	
Tobakkvika				Husmannsplass
Sagbruk, Sagtjønna				
Ytter-elva				
Litj-leire				Uttak av leire til klosteret på Tautra

Samferdsel

Kulturminner knyttet til samferdsel finnes overalt rundt oss, mange kan være vanskelig å få øye på. Mennesker har ferdes på kryss og tvers, til lands og til vanns siden bosetting ble etablert.

Nebbesheiaveien, Hasselvika	
	Lokasjon: Veien til kanonstillingene i Nebbesheia.
	ID-nummer: Vernestatus:
	Datering: Påbegynt 1896
	Tilstand og bevaringsstatus:
	Sårbarhet / anbefalinger:
	Kilde: Bernt Brevik, Stiftelsen HAV
Beskrivelse: Den stabbesteinsatte veien opp til de gamle kanonstillingene i Nebbesheia ble påbegynt bygd i 1896, starter ved Junkerbrygga/Rødbrygga, videre på oversiden av Naustvollan (Vollmesteboligen), forbi smia og videre opp til øverste kanonstilling (øverste 21 cm Armstrong-kanon) om lag 70 m.o.h. Veien bør fredes og sikres slik at ikke folk faller utenfor der det ikke rekkverk (Faller noen og skader seg eller blir drept vil dette trolig bli kostbart for kommunen som er eier og har ansvaret for sikring mm). Trærne på nedsida av veien må hugges/ryddes slik at veien blir synlig samt at man får god utsikt når man går opp til eller ned fra Nebbesheia. Det er laget et forslag til «bruk» av denne veien og andre veier i Nebbesheia.	

Andre objekter


Område	Opprin.år	Gnr.bnr.	Type vern	Om
Bruer				
Skola	Før-reformatisk tid		Uavklart	Kavlebru. Del av et veganlegg.
Strømmensbrua				
Saga gamle bru	1919		Særdeles bevaringsverdig (Statens vegvesen)	En ekstraordinær, fin og velholdt steinhvelvbru.

Dalen gamle bru	1915		Særdeles bevaringsverdig (Statens vegvesen)	En meget fin platebru.
Skauga bru	1957			Skauga bru er en overbygd fagverksbru i stål; parallelbærer med brubane av armert betong
Marna bru			Ingen	Hengebru og gammel ferdselsåre
Bubekken, Hasselvika				
Krobrua				
Ferdselsårer				
Kai				
Rødberg havn				
Refsnes dampskipskai				

Krigsminner

Vi har flere krigsminner i kommunen. Mest synlige er på det to tidligere forsvarsanlegg, **Brettingen** og **Hysnes**. Brettingen og Hysnes fort er beskrevet i kapittel Hensynssone kulturmiljø. Her er det gamle kanonstillinger, grotter og bygg bygget både forbindelse med 1. verdenskrig og av tyskerne fra 2. verdenskrig. Disse kulturminnene er beskrevet under kapittel for Kulturmiljø og hensynssoner. En stor del av restene etter Forsvarets virksomhet og bygg er ikke lenger i Forsvarets eie. I Forsvarets landsverneplan er spesielle objekter i den gjenværende bygningsmassen valgt ut og omtalt.

Kulturminner/-miljø som kan være eksempler på temaet krigsminner i Indre Fosen kommune:

Moniermagasinene på Hysnes og Brettingen	
 <p>Foto: Bernt Brevik, Moniermagasin på Hysnes, Tidligere ammunisjonslager, nå lager til militærmuseum.</p>	<p>Lokasjon: Hysnes og Brettingen tidligere fort.</p>
	<p>ID-nummer Hysnes: 94398-1: MOB lager - Oppr.funksj: Magasin 94398-2: Børsemakerverksted m/våpenlager 94398-3: Moniermagasin</p>
	<p>ID-nummer Brettingen: 94387-1: MOB lager (Monier) - Oppr.funksj: Magasin 94387-2: MOB lager - Oppr.funksj: Magasin 94387-3: Moniermagasin</p>
	<p>Vernestatus: Forskriftsfredet, Kulturminneloven av 1978, Paragraf(er): 22a (Fredning av byggverk og anlegg i statens eie) Hensynssone: H570 Kulturmiljø</p>
	<p>Datering: 1897–1900.</p>
<p>Tilstand og bevaringsstatus:</p>	

	Fredet
	Sårbarhet / anbefalinger: Manglende vedlikehold og oppvarming er en trussel.
	Kilde: Kulturminnesøk
Beskrivelse: På tidligere Hysnes og Brettingen fort, finnes det totalt 6 moniermagasiner. Hysnes fort har tre moniermagasiner, oppført i 1898. Disse har spesiell militærhistorisk og antikvarisk interesse og er en del av det fredede bygningsmiljøet ved fortet. Brettingen fort har tre moniermagasiner, også oppført i løpet av den første byggeperioden rundt 1897–1900. Moniermagasiner er typisk bygget i armert betong og ble brukt til lagring av ammunisjon og forsyninger. De representerer en viktig del av norsk forsvarshistorie, spesielt knyttet til opprustningen før unionsoppløsningen i 1905. Fredningen har som formål å sikre og bevare et representativt utvalg bygninger og anlegg knyttet til hele spekteret av Forsvarets virksomhet. De fredede kulturminnene skal vise den militærhistoriske utviklingen i Norge fra 1700-tallet og frem til i dag. Fredningen skal sikre både fortifikatoriske anlegg, bygninger og deres innbyrdes sammenheng. Fredningen skal sikre de arkitektoniske, militærhistoriske og øvrige kulturhistoriske verdiene ved de enkelte etablisementene slik de er beskrevet i Landsverneplan for Forsvaret. Et moniermagasin er en type ammunisjonbunker med hvelvet/halvsylinderformet murkonstruksjon i lettarmert betong. Byggemåten ble utviklet av en fransk gartner som het Joseph Monier. Monier anerkjennes som en av opphavsmennene bak slik armert betong.	

Andre objekter

Område	Opprinn.år	Gnr.bnr.	Type vern	Om
Serberhøtta	1943 (restaurert 1991)	159/10	Ingen	Reist for å hjelpe jugoslaviske fanger på flukt fra Austrått.
Flyvraket på Salan		135/1		Flyvrak 2. verdenskrig
Flyvraket på Grønlitjønna				Flyvrak 2. verdenskrig
Desertørhøtta, Berga, Stadsbygd		11/3		Gjemmested
Sørvikneset		129/14	Landsverneplan	Torpedostasjon
Vættan, Overskott				Varde
Våttåhaugen				Tysk installasjon fra 2. verdenskrig
Minnesmerker og bautaer				
Minnestein, Osvatnet				2 jugoslaver ble holdt skjult etter rømning fra Austrått.
Bergmyran				
Bautaen på Refsnes	1914	146/1	Ingen	“Minne over mænd fra Skjørn som deltok i krigen 1801-1814”.
Minnesmerker på kirkene Rissa, Rein, Stadsbygd og Håggån				Minnesteiner e. 2. verdenskrig.

Samiske kulturminner

Indre Fosen kommune ble i 2024 tildelt et begrenset feltarbeid med arkeolog for å undersøke om kommunen fortsatt har bevis på samisk virke og bosetting.

Befaringen påviste tre automatisk fredete kulturminner og en rekke andre kulturminner av interesse. Disse ble påvist gjennom visuell overflateregistrering. De automatisk fredete kulturminnene har id: 322643, 322647-0 og 322649-0 og er tilgjengelige i Askeladden og via kulturminnesok.no. Lokalitetene ligger i to separate områder; 322643 og 322647-0 ligger i Finnromlia, nord for Holvatnet. 322649-0 ligger i Skavrommet sør for Nordelva.

De automatisk fredete kulturminnene var alle knyttet til bosetning i andre halvdel av 1800-tallet og var kontrollregistreringer av registreringer opprinnelig gjort på 80-tallet. De registrerte lokalitetene sammenfaller med skriftlige og muntlige historiske kilder, og viser til også en relativt sedentær samisk bosetning i Indre Fosen i denne perioden. Befaringen lyktes dermed med et av formålene bak den, å «påvise» samiske kulturminner innenfor det som i dag er Indre Fosen kommune.

Det har vært samisk tilstedeværelse i området i uminnelige tider, dette er nå representert også i den nasjonale kulturminnedatabasen.

Kilde: Arkeolog Brage Slettvold

Johnplass 1 - Boplass	
	Lokasjon: Koord.: 33N 273255.99,7087771.59
	ID-nummer: 322643
	Vernestatus: Automatisk fredet
	Datering: ca 1858
	Tilstand og bevaringsstatus:
Sårbarhet / anbefalinger:	
Beskrivelse: Samiske John Pedersen søkte i 1858 Fosens Fogderi om tillatelse til å bosette seg på denne plassen. I dag er det rester etter det som muligens var fjøset. Totalt 2,5x6 m, hvorav halvparten er nedgravd 0,5m. Nedgravingen ligger rett ved bekkedalen i øst og virker å ha hatt en åpning mot denne. To murer til støttepunkt er synlig 4 m mot øst fra nedgravningens ende. Bygningen har muligens hatt større utstrekning enn dette opprinnelig. Området rundt tufta bærer preg av å være dyrket, med gressvekst i den ellers tunge granskogen. Lokaliteten ligger på et platå i lia, og ville hatt god utsikt SV mot Holvatnet. Nord for tufta, der terrenget begynner å stige, ligger en rydningsrøys. Det ble observert noe barketekt i bjørker i området, men mtp. lokalitetens datering og bjørks egenalder er det usikkert om disse har sammenheng. Lokaliteten er avgrenset ut fra synlige strukturer og tidligere dyrket/beitet mark og ligger 130 meter NØ for Sleppelva i Finnromlia, der elva snur fra SØ til SV. Lokaliteten ligger på nordsiden av bekkefar som kommer ned fra Løsvatnet. Dalen er i dag bevokest med kraftig granskog, men var tidligere åpent lende, med god utsikt nedover mot Holvatnet.	

Johnplass 2 - Boplass



Foto: Brage Slettvoll

Lokasjon:

Koord.: 33N 273200.95,7087798.04

ID-nummer: 322647-0

Vernestatus:

Automatisk fredet

Datering: ca. 1858

Tilstand og bevaringsstatus:

Sårbarhet / anbefalinger:

Beskrivelse:

Samiske John Pedersen søkte i 1858 Fosens Fogderi om tillatelse til å bosette seg på denne plassen (se vedlegg). Nå finnes rester etter det som trolig var bolighus eller lignende. Området ligger om lag 60m VNV for fjøstufta (ID 322643). Strukturene som gjenstår i dag er diffuse, en stor flat stein mot SØ har muligens kunne vært «trappestein». Øst for dette ligger mulig gangveg/ferdselsåre ned mot fjøstuften. Lokaliteten er avgrenset ut fra en naturlig flate og ligger 100 meter NØ for Sleppelva i Finnromlia, der elva snur fra SØ til SV. Lokaliteten ligger på nordsiden av bekkefar som kommer ned fra Løsvatnet, 75 m VNV fra denne. Dalen er i dag bevokst med kraftig granskog, men var tidligere åpent lende, med god utsikt nedover mot Holvatnet.

Skavrommet – Boplass



Foto: Brage Slettvoll

Lokasjon:

Koord.: 33N 263030.64,7082275.02

ID-nummer: 322649-0

Vernestatus:

Automatisk fredet

Datering: Tidlig 1900-tallet?

Tilstand og bevaringsstatus:

Sårbarhet / anbefalinger:

Beskrivelse:

Informant, Halvdan Vold, f. 1897, fortalte i 1986 at han som barn ble vist plassen av sin bestefar som skal ha møtt stedets beboere. Plassen har vært en gammel samisk boplass. I dag gjenstår en løs oppmuring som trolig har vært gruen, denne er dekket av moseteppe. Gruen måler om lag 1x1 m. Noe kull ble påvist mellom steinene. Ved registreringen i -86 ble det også funnet grunnstein til bygg og en nedgraving i nærliggende bekk. Grunnsteinene til huset hadde da en utstrekning på 3,6x2,7 m. Disse ble ikke gjenfunnet, men ligger trolig fortsatt under torven, da det ikke er nyere forstyrrelser i området. Samene som bodde her, skal ha benyttet seg av fiske ved Finnkjerringberget i Nordelva. Lokaliteten ligger 550 m ovenfor veien langs Nordelva. 20-30 m Ø for Stegalibekken. Lokaliteten ligger på en flate nedenfor siste stigning før tregrensen på Aunfjellet. Området er dekket med tett granskog, noe bjørk og nedfallstrær. Generelt kupert, men flatt rundt lokk.

Andre objekter

Område	Opprinn.år	Gnr.bnr.	Type vern	Om

Hensynssoner: Båndlegging etter kulturminneloven , kulturlandskap og kulturmiljø

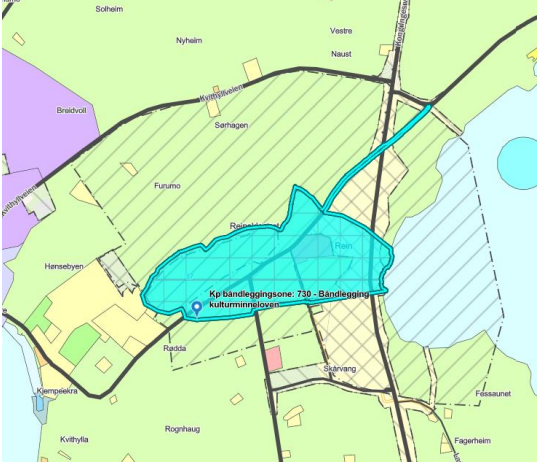
Hensynssone båndlegging etter kulturminneloven

Indre Fosen kommune har 5 hensynssoner med kode **H730**, båndlegging etter kulturminneloven.

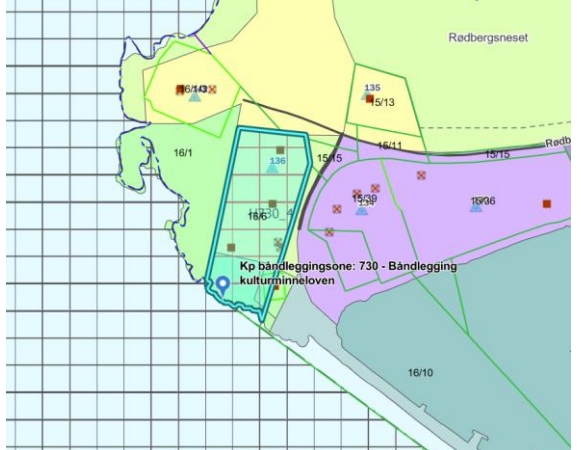
- Formål: Å beskytte kulturminner som er fredet etter kulturminneloven.
- Konsekvens: Tiltak krever tillatelse fra kulturminnemyndighetene.
- Lovgrunnlag: Kulturminneloven og plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav d

Hensynssone Grandes Landhandel, Leksvik	Hensynssone type: H730
 <p>Kart, Indre Fosen kommune KPA</p>	<p>Vern: Fredet etter kulturminneloven H730 Båndlegging etter kulturminneloven Vedtaksfredet Nasjonal verdi</p>
	<p>Sårbarhet og råd for forvaltning</p> <p>Kilde Riksantikvaren</p>
<p>Beskrivelse: Grandes Landhandel ble drevet av Nils Grande fra 1912 til 1956. Nils Grandes Landhandel er et anlegg som består av våningshus med butikk og et uthus bygd sammen med våningshuset i en L-formet vinkel. Det antas at begge bygningene er reist tidlig på 1900-tallet. Våningshuset og uthuset er representative byggmesterhus som fasademessig er formgitt med datidens kjente stilelementer i detaljeringen. Eksteriørene har stor grad av autenticitet med unntak av takene som ble tekket med stålplater i 1986. Interiørene er godt bevart og karakteristiske både for landsdelen og perioden. Det har eksistert mange landhandlerier i Norge, men de fleste er enten ned lagt eller har gjennomgått store endringer. Grandes Landhandel har stor bevaringsverdi på grunn av anlegget høye autenticitet (fra 1950-årene). Det er svært sjeldent at anlegg av denne typen er bevart med tilnærmet intakte eksteriør og interiører. Sosialhistorisk har landhandleriene hatt stor betydning i lokalsamfunnene. I tillegg til å forsyne lokalsamfunnet med at det trengte av varer var butikken den naturlige møteplassen der siste nytt ble fortalt fra bygda eller grenda. I dag har denne typen anlegg i stor grad forsvunnet, og dagligvarehandelen har endret både utforming og betydning. Grandes Landhandel har også stor miljømessig verdi og er en viktig del av Leksvik sentrum og bygdas lokalhistorie.</p>	

Hensynssone Ner-Killingberg	Hensynssone type: H730
 <p>Kart, Indre Fosen kommune KPA</p>	Vern: H730: Båndlegging etter kulturminneloven. <ul style="list-style-type: none"> • Formål: Å beskytte kulturminner som er fredet etter kulturminneloven. • Konsekvens: Tiltak krever tillatelse fra kulturminnemyndighetene. • Lovgrunnlag: Kulturminneloven og plan- og bygningsloven § 11-8 bokstav d Nasjonal verdi Våningshus og hageanlegg er Fredet etter kulturminneloven vedtaksfredet. Fjøs og låve er verneverdig. Anlegget er sikret i hensynssone H730
	Sårbarhet og råd for forvaltning Bevaringskunnskap og fortsatt interesse og kapasitet i stiftelsen er nødvendig for at ivareta et slikt bygningsanlegg.
Beskrivelse: Stuggu bygd 1834, Hageanlegg 1800-tallet. Gården Ner-Killingberg representerer et typisk trøndersk tun med hovedbygning (trønderlån), vinkelfjøs, stabbur og arbeidsstue. Det spesielle med Ner-Killingberg er utsmykningen av rommene i bygningen som er gjort av læreren Johan Killingberg. Det finnes også rappede vegger som er unik i norsk sammenheng og ser ut som tømmervegger. Taklistene er dekorert med nasjonale slagord og dørene har også mye av samme nasjonalromantiske symboler. Interiøret er en representasjon av samtiden (ca. 1890-1913), og vitner om Killingbergs interesse for kunst og kulturhistorie. I tillegg hadde han god hjelp av sine kollegaer Anders Olsen Havdal og Christian Adolfsen Oxaas. Gården eies i dag av Leksvik Historie- og museumslag. Bygningene ble vedtaksfredet i 1988. Fjøsbygningen har også blitt brukt til foredrag og selve gårdsrommet som scene for teaterstykket Operasjon Oleander. Ner-Killingberg eies av Stiftelsen Leksvikmuseet og driftes av Leksvik historie- og museumslag.	Kilde Kulturminnesøk, SEFRAK-registeret og «Perler på Fosen»

Hensynssone Reins kloster	Hensynssone type: H730 Båndlegging etter kulturminneloven
 <p>Kart, Indre Fosen kommune KPA</p>	Vern: Fredet etter kulturminneloven. Reins klosterruin, kirkegård, bygninger, park, hage og allé er fredet etter kulturminneloven §§ 4, 15 og 19. Nasjonal verdi Sårbarhet og råd for forvaltning Kulturmiljø Reins kloster vises i kommuneplanens arealdel som hensynssone d) 730 båndlagt etter kulturminneloven. Alle tiltak innen hensynssonen skal sendes kulturminneforvaltningen for uttalelse. Kilde: Kulturminnesøk og Trøndelag Fylkeskommune
Beskrivelse: Gården Rein har en tidsdybde fra arkeologiske funn til vitne om tro og samfunnsutvikling. Gårdsnavnet og beliggenheten samt funn av gravhauger og røyser tyder på at Rein kan være en av de tidligste bosatte	

trøndelagsgårdene fra bronsealderen for om lag 3000 år siden. Skule Bårdsøn opprettet et kloster her på 1200 tallet og ruinene etter klosterkirken er nylig restaurert i regi av Fortidsminneforeningen og Riksantikvaren. Horneman slekten har eid gården siden 1704 og er fremdeles i slekten i dag. Gårdens hovedbygning ble bygd på 1700-tallet og 3 av rommene med interiør er fredet. Reinshaugen som var gårdens parkanlegg er et flittig brukt turområde av allmennheten. Rissa Bygdemuseum eier Borgstua og har Bojer-museum i meieribygningen. Fortidsminneforeningen eier ruinene og grunnen de står på. Reins Kloster (området og bygninger med enkelte rom og inventar) ble vedtaksfredet i 2014. Området, bygningene og ruinene har ulike typer vern. Storgården Rein var opprinnelig et gods og en kongsgård som gikk i arv til hertug Skule Bårdsson. Han opprettet 1226-1230 et nonnekloster på Rein. Margrete, datter av hertug Skule, giftet seg med kong Håkon Håkonsson og bosatte seg på Rein i 1264. 1532 ble fru Inger Ottesdatter forstanderinne og forlenet med Reins kloster av kong Fredrik 1. Godset bestod da av 202 gårder. Etter Fru Ingers død 1555 ble klosteret forlenet bort til en rekke lensherre, blant annet Jens Bjelke. På 1700-tallet kom Reins kloster i familien Hornemanns eie. Ruinene av klosterkirken ble i 1888 gitt til Fortidsminneforeningen. Foruten bygninger og anlegg ligger hageanlegg fra middelalderen og i barokkstil nedenfor gården. På Reinshaugen ligger et parkanlegg fra 1700-tallet med stier, fiskedam og lysthus. Omkring Reinshaugen ses også tipper og bruddganger fra steinuttak.

<p>Hensynssone Rødberg tåkeklokke, Stadsbygd</p>	<p>Hensynssone type: H730: Båndlegging etter kulturminneloven.</p>
	<p>Vern: Fredet etter kulturminneloven Hensynssone H730: Båndlegging etter kulturminneloven. Vedtaksfredet</p> <p>Nasjonal verdi</p>
<p>Kart, Indre Fosen kommune, KPA</p>	<p>Sårbarhet og råd for forvaltning</p> <p>Kilde: Riksantikvaren</p>
<p>Beskrivelse: Rødberg tåkeklokke ligger på Rødberg, Stadsbygd. Tåkeklokken ligger der tidligere Rødberg fyrstasjon lå. Fyret ble nedlagt i 1902. Rødberg tåkeklokke ble bygd i 1919 og nedlagt i 1986. Den er bygget etter standardtegninger og er av samme type som de fire andre bevarte tåkeklokkene i landet. Fyrstasjonene og tåkeklokkene langs kysten er markante kulturminner som på en spesiell måte er med på å karakterisere Norge som kyst- og sjøfartsnasjon. Fyrstasjonene har både kulturhistorisk og arkitektonisk verdi; kulturhistorisk ved deres tilknytning til sjøfart, fyrvesen og kystkultur og arkitektonisk ved deres særegne form og plassering. Oppbyggingen og utviklingen av et landsomfattende fyrssystem med over 200 fyrstasjoner spredt langs hele kysten, er et av de mest omfattende prosjekter den norske stat har gjort. Tåkeklokka eies av Museet Kystens Arv.</p>	

Hensynssone Stadsbygd Prestegård	Hensynssone type: H730: Båndlegging etter kulturminneloven.
 <p>Kart, Indre Fosen kommune KPA</p>	Vern: Fredet etter kulturminneloven Nasjonal verdi
	Sårbarhet og råd for forvaltning
	Kilde Riksantikvaren
<p>Beskrivelse:</p> <p>Prestegårdstunet ligger ca 200m sør for kirken fra 1840 og ca 100m vest for tuften etter Elshaug stavkirke. Prestegården har som kirkestedet tradisjoner tilbake til middelalderen. Hovedbygningen ble oppført i 1769. Den er et laftet trønderlån i to-etasje med tegltekkt saltak. Bygningen er utvendig kledd med stående panel og har markerte novkasser som deler inn de symmetriske langveggene. Fasaden mot tunet har en rikt utformet barokkportal, karakteristisk for trønderbarokken på 1700-tallet. Portalen har en tofløytet inngangsdør rikt utformede dørspeil og et buet overlysvindu med frodig omramning med volutter og knekte gerikter. Gulstua ble trolig bygget i 1730. Den er i en-etasje, oppført av laftet tømmer. Den har et lite bislag midt på fasaden med et lite vindu på hver side. Det er et vindu på gavlveggen og to på baksiden. Stabburet ble bygget før 1906- Det er i halvannen etasje, utvendig kledd med stående panel. I gavlveggen mot tunet er en enkel inngangsdør med et smalt, liggende vindu på høyre side og et vindu midt på i overetasjen. Stabburet har saltak og et lite klokkeårn uten dekor. Den store vinkelformede driftsbygningen er fra 1883. Den er i to etasjer, oppført i bindingsverk, med muret steinfjøs i østre del. Fjøset har store buede støpejernsvinduer i gavlveggen. Stadsbygd prestegård har primært fungert som prestebolig helt siden gården ble satt opp av sokneprest Christian Hvedding og hans kone Elisabeth Mantzin i 1769. Selve presteboligen er på 500 m² og har 24 rom. I gårdsanlegget inngår også fjøs og hageanlegg med tilhørende lysthus. I sin storhetstid ble presteboligen brukt til møter og samlinger rundt ulike tema som ble debattert. I dag tjener ikke lenger presteboligen sitt opprinnelige formål og ble i 2020 overtatt fra Opplysningsvesenets fond til Stiftelsen Stadsbygd Prestegård. Stiftelsen bruker prestegården aktivt og leier den ut til ulike aktiviteter og arrangementer. Prestegården er blitt en viktig kulturarena for Stadsbygd.</p>	

Kulturlandskap Blankbygda i Leksvik	Hensynssone type: H550 Kulturlandskap, KPA
	Regional verdi Kulturlandskap Blankbygda er en viktig dokumentasjon på lang tids bosetning og jordbruk fra strand til seter.
	Sårbarhet og råd for forvaltning Å se sammenhengen mellom natur- og kulturarv er viktig for at vi skal kunne sikre, bevare og utvikle kulturlandskapet. Dette må skje gjennom riktig bruk og forvaltning. Uten en sammenhengende forståelse av disse verdiene vil mye forvitres over tid og miste sin unike verdi. De kulturhistorisk viktige bygg bør i størst mulig grad bevares i sin



Kart: Indre Fosen kommune KPA

helhet. Aldersverdi og autentisitet er prioriterte kulturminnefaglige verdier som bør ivaretas, samt vern gjennom hensiktsmessig bruk, ved å finne en god balanse mellom den økonomiske, kulturelle og miljømessige verdiskapingen.

Kilde: Inge Hagen

Beskrivelse:

Blankbygda har vært en sentral del av Leksviks historie, og navnet brukes fortsatt lokalt. Området har kulturhistorisk verdi som et levende kulturlandskap med lang kontinuitet i jordbruksdrift. Stedet er utviklet over tusener av år gjennom bosettingen som vi kjenner gjennom funn fra steinalderen og oppover til våre dager. Det gode klimaet i Leksvik gjennom sin sørvendte beliggenhet mot Trondheimsfjorden har gitt et godt grunnlag for jordbruk og annen næringsvirksomhet i bygda. Kulturlandskapet ligger i stor grad under den maritime grense som i Leksvik lå på ca 165 m.o.h. Dette gir mineralrik og fruktbar og jord. Det er ikke mange skriftlige kilder tilbake i tid som beskriver kulturmiljøet i Leksvik, men Gerhard Schønnings reisebeskrivelse herfra i 1774 beskriver en del om Leksvik som her og i dagligtale blir benevnt Blankbygda. Leksvik var kjent som Geitbygda og det sies at det var 6000 geiter her på det meste i første del av 1900 tallet. Geiteholdet holdt seg på betydelig nivå helt ut 1970 tallet og preget kulturlandskapet i bygda. Ellers finnes det knapt igjen smier på gårdene. De eneste tilbake er nettopp i Blankbygda, en på Bjørkan Nedre og den ved Prestegården. Kulturmiljøet i dag er preget av gårder, jordbruksareal og skogteiger med mye unik edellauvskog, særlig langs de to elvene som renner gjennom bygda. De store forekomstene av askeskog ved blant annet Røstad er verdens nordligste av noen betydning og beviser det gode lokale klima som har vært og er grunnlaget for et frodig kulturlandskap. Dette rike og varierte kulturlandskapet har fortsatt et rikt miljø med til dels rikt biologisk mangfold. Særlig er kantsoner og skogteiger viktige her og de to elvedalene som skjærer sentralt gjennom bygda. Det kan nevnes at det fortsatt finnes flere par av den rødlistede storspoven som hekker i Leksvik sitt kulturlandskap takket være lokale tiltak fra naturinteresserte i samarbeid med bøndene. Ved siden av de gamle gårdstunene er det bygningsmiljøet på Kroa. Stor påvirkning på kirken og jordbruket i bygda hadde Maria klosteret på Tautra i sin virksomme periode. De hadde store eiendommer i Leksvik og påvirket jordbruket og kulturlandskapet gjennom dette med kunnskap og innføring av nye planter og trær. I dag er det fortsatt mye igjen av det opprinnelige kulturmiljøet, selv om boligfelt og modernisering av bygninger m.m. påvirker en del av kulturmiljøet. Det vakre kulturlandskapet i Leksvik framstår som unikt siden det fortsatt er i aktivt bruk og framstår som en meget god dokumentasjon på midtnorsk kulturlandskap.

Kulturlandskap Stykket på Stadsbygd	Hensynssone type: H50 Kulturlandskap
	<p>Vern Det er mange automatisk fredede kulturminner i hensynssone for Stykket i Stadsbygd. Regional verdi</p>
	<p>Sårbarhet og råd for forvaltning Generelle retningslinjer H550</p>



Kart, Indre Fosen kommune KPA

- Det verdifulle kulturlandskapet bør forvaltes slik at kulturminner og kulturmiljø, biologisk verdifulle miljø, jordbruksareal, tilgjengelighet og den visuelle opplevelsen av landskapet skal opprettholdes som grunnlag for landbruk, kunnskap, opplevelse, verdiskaping, rekreasjon og friluftsliv.
- Verneverdige enkeltbygninger, bygningsmiljø og andre kulturminner skal i størst mulig grad tas vare på som bruksressurser og settes i stand dersom det ikke er til vesentlig ulempe for eier eller samfunnet.
- Gamle veier, broer, steingjerder, grensesteiner, veimerker, hustuffer, kullmiler og lignende bør ikke bygges ned eller fjernes.
- Ved nye tiltak innenfor eller nær hensynssonene kan kommunen kreve at kulturmiljøet/ landskapet dokumenteres og at det redegjøres for hvordan tiltaket ivaretar og foredler området kulturmiljøverdier.
- Konsekvensene av varige fysiske inngrep skal synliggjøres. Hvilke dokumentasjon som skal legges ved søknaden vil variere avhengig av type sak, og skal avklares med kommunen.

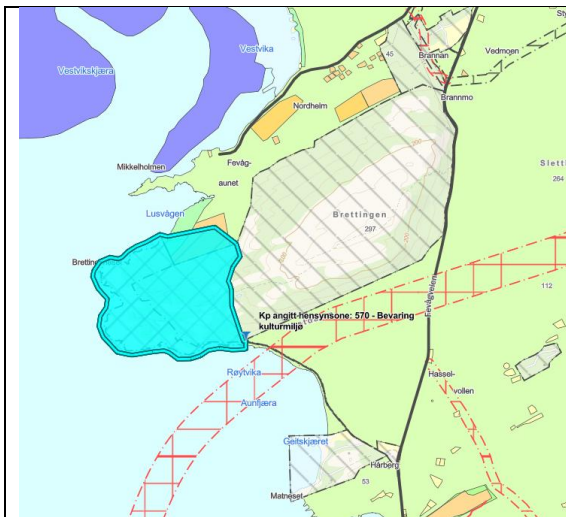
Kilde: Trøndelag fylkeskommune og kulturminnesøk.

Beskrivelse:

Kulturmiljøet følger gammelveien i Stadsbygd anlagt 1760-1850, fra Tronghaug i øst til Stadsbygd prestegård og Prestelva i vest. Underveis passerer vi helleristningene på Stykket, bergkunst med motiver av 5000 år gamle elgfigurer. Ved Haltvollen og Slakken, finner vi flere gravminner fra jernalderen i form av store kystrøyser. På Slakken stod også kystvernets optiske telegraf under Napoleonskrigene, som videresendte meldinger mellom Trondheim-Kristiansund i årene 1809-1814. Ved Reingårdene i Stadsbygd åpner jordbrukslandskapet seg opp, og markante minnesmerker er de 3 monumentalhaugene på rundt 30 meter i diameter og den store bautasteinen fra jernalderen. Tallrike forhistoriske bosetningsspor er påvist under dyrkamarka i Stadsbygd, og understreker de svært gode jordbruksforholdene i grenda. Særegent for Stadsbygd er dessuten de blå låvedørene; et tegn på god fortjeneste og velstand etter Stadværing som dro på Lofotfiske.

Hensynssone kulturmiljø

Kulturmiljø Brettingen fort	Hensynssone type: H570 Kulturmiljø
	Vern <ul style="list-style-type: none"> • Tre moniermagasin oppført 1898 er forskriftsfredet etter kulturminneloven § 22a. • Tre gravrøyser ved sjøen er automatisk fredet etter kulturminneloven § 4j.



Kart: Indre Fosen kommune KPA

- Et statlig sikret friluftsområde omfatter de sjønære områdene av kulturmiljøet.

Regional verdi

Bretteingen fort utgjør et sentralt element i forsvarslandskapet rundt munningen av Trondheimsfjorden, som eksempel på kontroll, makt og militær tilstedeværelse gjennom et langt tidsrom. Sammen med terrenget danner Bretteingen fort en helhet som i nasjonal og regional militærhistorisk sammenheng utgjør et meget bevaringsverdig militærhistorisk landskap.

Sårbarhet og råd for forvaltning

KPA hensynssone c) H570 bevaring av kulturmiljø.

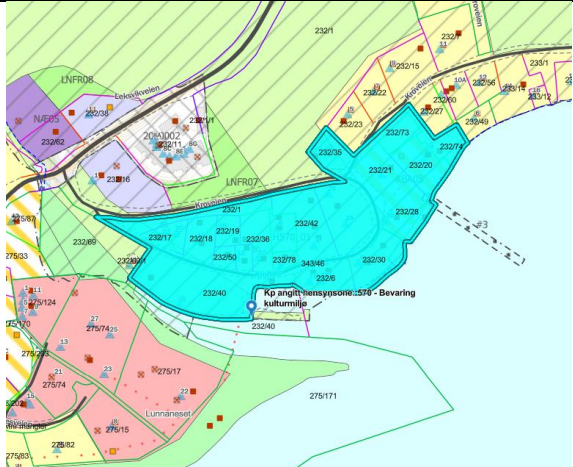
- Den kulturhistoriske bebyggelsens egenart og kulturmiljøets særpreg skal sikres og opprettholdes så langt mulig. Eksisterende bygningsmiljø og landskap bør være retningsgivende for byggehøyder, volum, takform, utforming, materialbruk, farger, estetikk, og kvalitet. Bevaring av store trær og andre grønne kvaliteter bør vektlegges.
- Gamle veier, broer, steingjerder, grensesteiner, veimerker, hustuffer, kullmiler og lignende bør ikke bygges ned eller fjernes.
- Ved nye tiltak innenfor eller nær hensynssonene kan kommunen kreve at kulturmiljøet/ landskapet dokumenteres og at det redegjøres for hvordan tiltaket ivaretar og foredrer områdets kulturhistoriske verdier.

Kilde Trøndelag Fylkeskommune og KPA Indre Fosen kommune


Beskrivelse

Bretteingen fort, sammen med fortene Hysnes og Hambåra, ble etablert 1895-1897 for forsvar av innløpet til Trondheimsfjorden som Agdenes befestninger. Bretteingen fort ble anlagt, modernisert og utbygd i et tidsrom på 100 år, gjennom unionsoppløsning, to verdenskriger og kald krig. Fortet ble bestykket med skyts fra britiske Armstrong og franske Hotchkiss. Bretteingen var hovedkommandoplass for Agdenes festning, og maktet å avfyre skudd mot den tyske invasjonsstyrken 9. april 1940. Under okkupasjonen 1940-1945 ble Bretteingen fort underlagt tyske Kriegsmarine som marinekystbatteri og standkvarter for Artillerigruppe Trondheim Øst. Fortet ble forsterket og utbygd, bl.a. av sovjetiske og jugoslaviske krigsfanger. Den såkalte serbertrappa på Bretteingen er et synlig vitnesbyrd om okupasjonsmaktens bruk av slavearbeidere. Etter okkupasjonen ble Bretteingen fort brukt og videre utbygget av Kystartilleriet før det ble nedlagt på 1990-tallet og avhendet omkring 2012. Foruten stridsanleggene finnes et fjellanlegg og et sentralt forlegningsområde.


Kulturmiljø Hysnes fort	Hensynssone type: H570 Kulturmiljø
	Vern <ul style="list-style-type: none"> • Tre moniermagasin oppført 1898 er forskriftsfredet etter kulturminneloven § 22a. • Områderegulering Hasselvika sentrum og Hysnes gir vern gjennom plan- og bygningsloven. • Militære anlegg i friområdet skal ivaretas.


Kulturmiljø Kroa i Leksvik	Hensynssone type: H570 Kulturmiljø
 <p>Kart, Indre Fosen kommune KPA</p>	<p>Regional verdi</p> <p>Sårbarhet og råd for forvaltning</p> <p>Fraflytting og forfall har vært den store trusselen for Kroa. Nå har det gjenoppstått ny interesse for området, en ny eier av to av bygningene i området restaurerer og ønske om en kommende strandpromenade gjør at folk ser området i et nytt lys. De kulturhistorisk viktige bygg bør i størst mulig grad bevares i sin helhet, og ikke vesentlig endres. Vern gjennom hensiktsmessig bruk er den nasjonale verdiskapingsstrategien som bør følges. Det er viktig at en god balanse mellom den økonomiske, kulturelle og miljømessige verdiskaping oppnås.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aldersverdi og autentisitet er prioriterte kulturminnefaglige verdier som bør ivaretas. Formidling av hva som skjer og hvordan det gjøres samt samarbeid med de aktive aktørene er viktig i forvaltningøyemed. <p>Generelle retningslinjer H570</p> <p>Den kulturhistoriske bebyggelsens egenart og kulturmiljøets særpreg skal sikres og opprettholdes så langt mulig. Eksisterende bygningsmiljø og landskap bør være retningsgivende for byggehøyder, volum, takform, utforming, materialbruk, farger, estetikk, og kvalitet. Bevaring av store trær og andre grønne kvaliteter bør vektlegges.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gamle veier, broer, steingjerder, grensesteiner, veimerker, hustuffer, kullmiler og lignende bør ikke bygges ned eller fjernes. • Ved nye tiltak innenfor eller nær hensynssonene kan kommunen kreve at kulturmiljøet/ landskapet dokumenteres og at det redegjøres for hvordan tiltaket ivaretar og foredler områdets kulturhistoriske verdier. <p>Kilder</p> <p>Plan for Blankbygda, Nic Stabells diplomoppgave fra 1947, og Festskrift til Erling Gjone: «I gjonelag med byggeskikken»</p>
<p>Beskrivelse:</p> <p>Strandstedet Kroa ligger idyllisk til ved strandlinjen i Leksvik, mellom elvene Innerelva og Ytterelva. Sammen med Rønningen utgjør Kroa ett av de to sentrale strandstedene i tettstedet. Før den første vei til Leksvik ble ferdigstilt i 1964 var bygda uten fast veiforbindelse, og all trafikk gikk via sjøen. Kroa ble fra midten av på 1800-tallet til den første veiforbindelsen ble anlagt et viktig handelssted. Fisket var godt, og bygdas geitost og tønneproduksjon ble en handelsvare. All ferdsel til og fra bygda foregikk via sjøen, noe som gjorde Kroa til bygdas naturlige sentrum – selv om folketallet tilsa at sentrum burde ligge et annet sted. Kroa har fortsatt et unikt bygningsmiljø. Mange av bygningene er flyttet dit fra andre steder, noe som var vanlig på midten av 1800-tallet. Man flyttet bygg til der det var mulighet for å få seg et levebrød, og fortsatt er det mulig å lese området som et tettsted som hadde alt som trengs for samfunnsliv og handel. Det er et stort potensial for området gjennom istandsetting og eventuell ny bruk av de gamle, delvis forlatte bygningene. Området er sørvendt og har flott utsikt over Trondheimsfjorden. Bygningsmiljøet ble beskrevet og oppmålt i 1947 i forbindelse med arkitekt Nic. Stabells</p>	

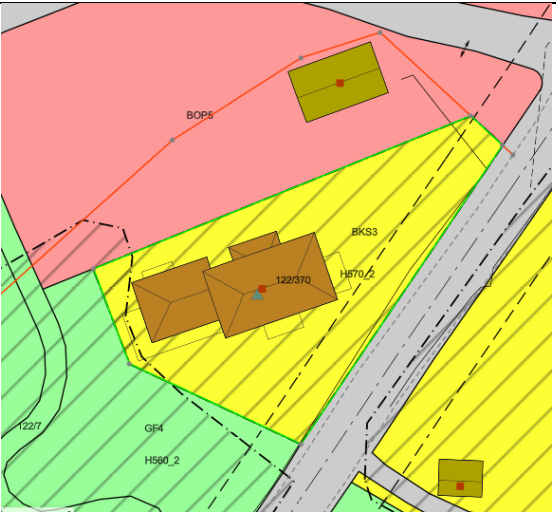
diplomoppgave. Selv om bebyggelsen har endret seg siden den gang, er det fortsatt mulig å kjenne igjen de eksisterende bygningene fra Stabells beskrivelse. Kroa står fortsatt som en historisk påminnelse om hvordan vi til alle tider har skapt og utviklet tettsteder.

Kulturmiljø Refsnes	Hensynssone type: H550 Kulturlandskap
	<p>Vern Regional verdi De regionale verdiene knytter seg hovedsakelig til variasjonen av typen kulturminner innen et avgrenset areal, tidsdybden og bevaringsgraden. Området gir dermed en sjeldent høy opplevelsesverdi for kunnskap og undring om kulturhistorien i de yttre fjordstrøkene av trøndelagskysten.</p>
Kart, Indre Fosen kommune KPA	<p>Sårbarhet og råd for forvaltning</p> <ul style="list-style-type: none"> • Området er sårbart for gjengroing som kan redusere opplevelsesverdiene. • Det er viktig med fortsatt landbruksdrift for å holde kulturmiljøet åpent og i hevd. • Storstilt fritidsbebyggelse kan virke negativt inn på det intakte kulturmiljøet • Nye driftsbygninger i landbruket bør utformes særskilt, slik at de tilpasser seg kulturmiljøet. <p>Generelle retningslinjer for H570 KPA Indre Fosen kommune</p> <ul style="list-style-type: none"> • Den kulturhistoriske bebyggelsens egenart og kulturmiljøets særpreg skal sikres og opprettholdes så langt mulig. Eksisterende bygningsmiljø og landskap bør være retningsgivende for byggehøyder, volum, takform, utforming, materialbruk, farger, estetikk, og kvalitet. Bevaring av store trær og andre grønne kvaliteter bør vektlegges. • Gamle veier, broer, steingjerder, grensesteiner, veimerker, hustuffer, kullmiler og lignende bør ikke bygges ned eller fjernes. • Ved nye tiltak innenfor eller nær hensynssonene kan kommunen kreve at kulturmiljøet/ landskapet dokumenteres og at det redegjøres for hvordan tiltaket ivaretar og foredler områdets kulturhistoriske verdier.
<p>Beskrivelse: Refsnes er et svært variert kulturmiljø med stor tidsdybde avgrenset av Refsneshalvøya. De eldste sporene er flere tusen år gamle steinalderboplasser, og på 2 steder er det bevart synlige tufter etter steinaldermenneskenes boliger. Her er flere gravfelt fra ulike perioder av jernalderen. Den mest spektakulære er en sjelden firkantformet gravrøys. På selve Refsneset har det vært rettersted, og på de 3 holmene Stikkelsteinan ble hodet til henrettede satt på stake til skrekk og advarsel. Laks var en dyrt skattet inntektskilde i middelalderen. På Refsnes og på Kuberget er spor etter laksevorper. En isdam fra 1900-tallet er bevart hvor det ble produsert is til konservering av laks tatt i not. Den 2,6 tonn tunge bautaaen på Refsnes ble reist 1914 til minne om menn fra Stjørna som deltok i Napoleonskrigene. I Refsneshagen var det landhandleri, bakeri, poståpneri og dampskipskai og -ekspedisjon.</p>	Kilde Trøndelag Fylkeskommune

Kulturmiljø Råkvåg	Hensynssone type: H570 Kulturmiljø
	Regional verdi
Kart, Indre Fosen kommune KPA	Sårbarhet og råd for forvaltning
Beskrivelse:	Kilde Trøndelag Fylkeskommune, DIVE-analyse for Råkvåg
<p>Råkvåg er et gammelt fiskerisamfunn med røtter i senmiddelalderen. Rikt sildefiske i Stjørnfjorden har gitt stedet vekst og nedgang i flere perioder fra 1600-tallet helt til 1960. Høydepunktet i Råkvågs næringshistorie er hermetikkfabrikken grunnlagt i 1914. Fra Råkvåg ble det eksportert sild til hele Europa. Lokalsamfunnets historie er godt representert i det særskilte kulturmiljøet kjent som den største sammenhengende bryggerekken utenfor by i Norge. Råkvåg er et klassisk eksempel på fraflytting i etterkrigstidens Norge. Fra midten av 1980-tallet startet interessen for stedets særskilte kulturarv, og turisme, kultur- og fritidsnæring ble nye satsingsområder. Bryggerekken og deler av sentrumsområdet fikk en verneplan gjennom reguleringen i 1986. Råkvågs historiske kulturmiljø sees i dag i en mer helhetlig sammenheng og det er behov for kunnskap om hva som fremtidig skal vernes og hvordan dette kan gjøres på best mulig måte. Råkvåg karakteriseres av syv historiske perioder, hvor den klart dominerende er sildeeventyret mellom 1850 og 1914. Dette er i dag godt lesbart i det historiske kulturmiljøet. Bevaring gjennom registrering av kulturmiljøet har sikret at overgangen til fritidsrekreasjonssted med turisme som ny næring, har foregått mer varsomt enn andre historiske kyststeder. Råkvåg har slik bevart sin originale historiske arkitektur, som en utviklingsprosess fra 1600-tallet til ca. 1960 da sildeeventyret sluttet. Både interiør, eksteriør og bebyggelsesstruktur har høy grad av autenticitet, originalitet og aldersverdi.</p>	

Kulturmiljø Strandveien i Leksvik	Hensynssone type: H570 kulturmiljø
	Vern Husrekken har generelle retningslinjer for kulturmiljø i KPA for Indre Fosen kommune En bygning: Nils Grandes Landhandel er vedtaksfredet. Regional verdi
Kart, Indre Fosen kommune KPA	Sårbarhet og råd for forvaltning
Beskrivelse:	<ul style="list-style-type: none"> • De kulturhistorisk viktige bygg og anlegg bør i størst mulig grad bevares i sin helhet, og ikke vesentlig endres. Vern gjennom hensiktsmessig bruk er den nasjonale verdiskapingsstrategien som bør følges. Det er viktig at en god balanse mellom den økonomiske, kulturelle og miljømessige verdiskaping oppnås. • Aldersverdi og autenticitet er prioriterte kulturminnefaglige verdier som bør ivaretas.
Kilde	
<p>En husrekke på hovedgata Strandveien i Leksvik. Hovedsakelig 1800 og 1900-talls bebyggelse.</p>	

<p>Kulturmiljø Strømmen i Rissa</p>	<p>Hensynssone type: H570_1: Hensynssone kulturmiljø Strømmen, Områderegulering Rissa sentrum</p>
	<p>Vern: H570_1: Hensynssone kulturmiljø Strømmen. Lokal verdi</p>
<p>Kart, Indre Fosen kommune KPA</p>	<p>Sårbarhet og råd for forvaltning</p> <p>Ved restaurering og/eller reparasjon av eksisterende bygninger og anlegg innenfor hensynssone bevaring, skal de opprinnelige materialer søkes bevart i sin sammenheng. Det opprinnelige eller karakteristiske uttrykk med hensyn til utforming, materialbruk, farger og utførelse skal bevares. Garasjer og boder skal tilpasses bolighusets form, takform, materialbruk og farge. Det skal legges særlig vekt på at ny bebyggelse viderefører området typiske kvaliteter som takform, materialbruk og farge. Ved nye tiltak innenfor hensynssone kreves det at kulturmiljøet/landskapet dokumenteres og at det redegjøres for hvordan disse verdiene i området vil bli ivaretatt. Med søknad om tillatelse til riving av bebyggelse, skal det foreligge datert foto av eksteriøret. Fotoene skal arkiveres på byggesaken. Ved nybygg, påbygg og fasadeendring skal det påses at bygningen tilpasses bygningsmiljøet i bevaringsområdet. Før det tas standpunkt i bygge- eller ombyggingsaker, skal de sendes regional kulturminneforvaltning til uttalelse. Tilbygg eller nybygg må ikke komme foran byggegrense mot veg. Byggegrenser mot vei følger vegglinn for eksisterende bebyggelse.</p>
<p>Beskrivelse:</p> <p>Strømmen ligger der terskelfjorden Botn møter Trondheimsfjorden, og dette naturlige knutepunktet gjorde stedet til et sentralt ferdselssted for både sjø- og landtrafikk. Allerede i vikingtiden var det et naturlig stoppested, og gjennom århundrene utviklet det seg til en viktig møte- og handelsplass. Fra slutten av 1800-tallet og fram til andre verdenskrig var Strømmen det første egentlige sentrum i Rissa. Her fantes: Butikk, bakeri, poståpneri, telegraf, bank lensmannskontor, distriktslege og dyrlege, forsamlingsal og herredsstyresal. Et sentralt punkt i tettstedet var Strømmenbrygga, bygget i 1870. Den fungerte som både bolig, butikk og lager, og ble et symbol på det gamle handelssentrumet. Her ble varer som sirup, kaffe, lær og parafinolje solgt, og folk fra omkringliggende bygder kom for å handle – ofte med naturalia som betaling. Etter kommunesammenslåing i 1969 ble mange av Rissas funksjoner flyttet til det nye rådhuset på «myra», og Strømmen mistet sin rolle som knutepunkt.</p>	<p>Kilde Trøndelag fylkeskommune KULMIN, og Indre Fosens kommunes områderegulering for Rissa sentrum</p>

<p>Kulturmiljø Villa Arneberg, Rissa</p>	<p>Hensynssone type: H570_2 Områderegulering Rissa</p>
	<p>Vern Hensynssone H570_2 Lokal verdi</p> <p>Sårbarhet og råd for forvaltning Kulturminnet Arneberg skal sikres mot fremtidige endringer. Bygningen skal bevares og nye tilbygg eller påbygg tillates ikke. Originale bygningsdetaljer kan danne grunnlag for en rekonstruksjon.</p> <p>Kilde Indre Fosen kommune Hensynssone H570_2 områderegulering Rissa sentrum</p>
<p>Beskrivelse: Arneberg, den gamle doktorgården i Rissa sentrum, ved Strømmen, er en flott trevilla med valmet tak. Villaen ligger ved starten av Krobakken, i et område som tidligere var et livlig sentrum med butikker, bank, posthus og tannlege. Huset har hatt flere funksjoner: først som legebolig, senere ble det brukt til barnehage. Barnehagen flyttet ut sommeren 2010, og bygningen er nå i bruk som bolig.</p>	